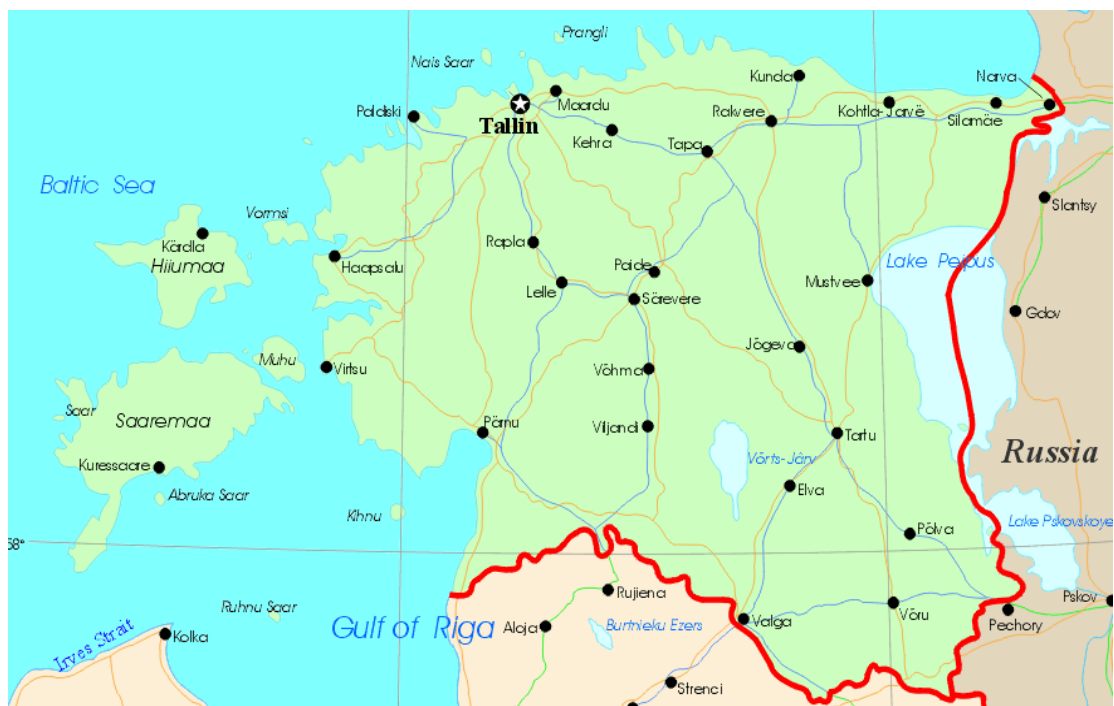

ANALIZA
RYNKU TURYSTYCZNEGO
ESTONII

Jolanta Tuleja
I TiR SUM/D,
Gr. II,
Nr albumu: 36996

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
ROZDZIAŁ I	4
1.1. Informacje ogólne	4
1.1.1. Położenie geograficzne	4
1.1.2. Ukształtowanie terenu, klimat	4
1.1.3. Powierzchnia i ludność	5
1.1.4. Ustrój polityczny	6
1.1.5. Gospodarka	7
1.1.6. Rys historyczny	8
1.1.7. Kultura	10
1.2. Warunki rozwoju turystyki	12
1.2.1. Regiony koncentracji ruchu turystycznego	12
1.2.2. Atrakcje turystyczne Estonii	13
1.2.3. Dostępność komunikacyjna	15
ROZDZIAŁ II.....	16
2. Rynek recepcji turystycznej	16
2.1 Rynek Estonii - część regionu bałtyckiego w międzynarodowym ruchu turystycznym	16
2.2 Liczba przyjazdów do Estonii	16
2.3 Kierunki, z których przyjeżdżają turyści	19
2.4 Odwiedzane regiony	21
2.5 Cele przyjazdów	22
2.6 Miejsce zakwaterowania	23
2.7 Długość pobytu	24
2.8 Środki lokomocji	26
2.9 Dochody z turystyki	26
ROZDZIAŁ III	27
3. Rynek emisji turystycznej	27
3.1 Turystyka krajowa	27
3.1.1 Turyści podróżujący w granicach kraju	27
3.1.2 Odwiedzane regiony	29
3.1.3 Cele przyjazdów	30
3.1.4 Miejsce zakwaterowania	31
3.2 Turystyka zagraniczna	32
ROZDZIAŁ IV	36
4. Znaczenie ruchu turystycznego dla Polski	36
4.1 Przyjazdy Estończyków do Polski	36
4.2 Przyjazdy Polaków do Estonii	38
PODSUMOWANIE	40
BIBLIOGRAFIA	41
SPIS FOTOGRAFII I RYSUNKÓW	41
SPIS TABEL	41
SPIS WYKRESÓW	43

WSTĘP

Estonia to kraj leżący we wschodniej części kontynentu europejskiego. Według United Nation World Tourism Organisation Estonia należy do regionu europejskiego i subregionu Europy Środkowo-wschodniej. Położenie tego kraju, warunki naturalne tam panujące oraz ukształtowanie terenu nie stwarzają dużych możliwości rozwoju aktywnych form spędzania wolnego czasu, jak np. turystyki górskiej pieszej czy rowerowej. Najwyższe pasmo górskie z kulminacją Suur Munamagi o wysokości 318 m. n.p.m. sprzyja uprawianiu jedynie nizinnych form aktywnej turystyki. Na obrzeżach kraju, gdzie linia brzegowa jest znacznie dłuższa niż lądowa oraz wyspach i wysepkach istnieje możliwość uprawiania sportów wodnych. Konieczna jednak jest do tego w miarę słoneczna pogoda i brak opadów. Występująca tam strefa klimatów przejściowych nie zawsze daje taką sposobność.

Niniejsza praca jest próbą analizy rynku turystycznego Estonii, zarówno rynku recepcji turystycznej, jak i emisji turystycznej. Wybierając Estonię, jako przedmiot analizy turystycznej, kierowałam się głównie tym, że tak jak i Polska w 2004 roku stała się ona członkiem Unii Europejskiej, a w 2007 r. została przyjęta do krajów strefy Schengen. Estonia jest krajem, który stosunkowo późno odzyskał niepodległość i stał się samodzielnym państwem. Bardzo długo pozostawał pod wpływem Rosji, co w dużym stopniu wpływało również na turystykę.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy zawiera ogólne informacje wprowadzające, które mają zaznajomić z krajem – położenie, ukształtowanie terenu, klimat, gospodarkę, kulturę, krótką historię oraz dostępność komunikacyjną. W rozdziale drugim analizowany jest rynek recepcji turystycznej, opierając się na estońskich danych statystycznych. Rozdział trzeci, podzielony na dwa podrozdziały, przedstawia analizę rynku emisji turystycznej. Podrozdziały dotyczą turystyki krajowej i zagranicznej Estończyków. Związki i znaczenie ruchu turystycznego z Polską zawarte są w rozdziale czwartym.

Do pisania niniejszej analizy korzystałam głównie ze stron internetowych, na których znalazłam dane statystyczne dotyczące Estonii. Estońska statystyka dotycząca turystyki przyjazdowej, zarówno zagranicznej i krajowej jest bardzo bogata. Problemem jest brak danych dotyczących wyjazdów Estończyków poza granice swojego kraju.

Rozdział I

1.1. Informacje ogólne

Nazwa *Estonia* (we współczesnym języku estońskim *Eesti*) może być wywodzona ze słowa *Aestii*, nazwy nadanej przez starożytnych Germanów ludom zamieszkującym tereny na północny-wschód od Wisły. Rzymski historyk Tacyt w 98 r. n.e. po raz pierwszy pisał o ludach *Aestii* i wczesnych Skandynawach, nazywając ziemię na południe od Zatoki Fińskiej *Eistland*, a ich mieszkańców *eistr*¹.

1.1.1. Położenie geograficzne

Estonia leży w północno-wschodniej części kontynentu europejskiego, na wschodnich wybrzeżach Morza Bałtyckiego, nad Zatoką Fińską i Ryską. Estonia graniczy na wschodzie z Rosją, na południu z Łotwą, na północy, poprzez Zatokę Fińską, z Finlandią. Od zachodu natomiast państwo oblewane jest przez wody Morza Bałtyckiego.

Leży na tej samej szerokości geograficznej co Sztokholm, północna Szkocja czy południowa Alaska. Pomiedzy majem a lipcem w nocy nie jest całkowicie ciemno, natomiast od listopada do lutego prawie nie istnieje dzień. Kraj ten w zasadzie jest krainą pozbawioną gór. Najwyższe wzniesienie - Suur Munamagi, czyli Góra Jajko, ma 318 m. Niemal na połowie terytorium rosną lasy, w których żyją niedźwiedzie, wilki, lisy, łosie. Większość Estończyków mieszka w miastach, gdzie rozwija się nowoczesny przemysł, za to wolne chwile spędza się na łonie przyrody².

1.1.2 Ukształtowanie terenu, klimat

Terytorium kraju stanowi nizinna równina (dokładnie zachodnia część Niziny Wschodnioeuropejskiej), która urozmaicona jest licznymi śladami działalności lodowca. Średnie wzniesienie nad poziom morza wynosi ok. 50 m., a najwyższym punktem terytorium są wzgórza morenowe Haanja z kulminacją Suur Munamagi (318 m n.p.m.), leżące blisko granicy z Łotwą (południowy-wschód). Wybrzeże jest bogato urzeźbione. W części zachodniej niskie i piaszczyste z licznymi wydhami, natomiast na północy wysokie (do 56 m.) i urwiste. Linia brzegowa jest dobrze rozwinięta i liczy 3.794 km.

¹ www.wikipedia.pl

²M. Giedz, *Poznaj Świat*, nr 7 (570) lipiec 2004 [na:] <http://www.quand.com.pl/content/view/23/32/1/9/>

Do Estonii należą liczne wyspy Archipelagu Zachodnioestońskiego, z których największe to: Jarema (2,7 tys. km²), Hiiuma (1 tys. km²), Muhu i Vormsi.

Oprócz tych największych wysp w skład terytorium Estonii wchodzi ponad 1500 mniejszych wysp i wysepek o łącznej powierzchni 4,2 tys. km² co stanowi 9,2% powierzchni kraju. W północno-wschodniej części wysoczyzna Pandivere (wys. do 166 m), na południu i południowym-wschodzie wzniesienia Sakala, Otepää i Haanja.

Sieć rzeczna jest gęsta, ale niezbyt zasobna w wodę. Największe rzeki to: Voharok, Narwa, Parnawa, Kasari, Ema. Jezior jest ok. 1 000 i zajmują one ok. 5% powierzchni kraju. Największe z nich to graniczne jezioro Peipus (graniczne z Rosją) i Jezioro Pskowskie oraz położone w środkowej części kraju Jez. Võrtsjarv. Obszary zabagnione, głównie torfowiska wysokie i tereny podmokłe, stanowią 20% powierzchni kraju. (źródło: wikipedia) Lasy zajmują ok. 45% powierzchni i obejmują lasy sosnowo-świerkowe z domieszką brzozy. Najcenniejsze przyrodniczo tereny objęto ochroną w formie 5 parków narodowych. Największym jest P.N. Lahemaa (649 km²), znajdujący się nad zalewem fińskim, poza tym nadmorski Matsalu, Karula, Soomaa i Vilsandi. Ten ostatni jest podstawą światowego rezerwatu biosfery Archipelag Zachodnioestoński w programie MaB UNESCO.

Klimat Estonii określany jest jako umiarkowany przejściowy między morskim a kontynentalnym. Zimy są stosunkowo łagodne i wilgotne, z częstymi odwilżami (zwłaszcza na zachodzie). Średnie temperatury stycznia wahają się od -2 do -8 °C na półn. Najchłodniejszym miesiącem jest luty. Lato jest krótkie i dość chłodne (16-17 °C). Roczna suma opadów wynosi 500-600 mm i są one rozłożone równomiernie w ciągu roku, z lekką zwyczają w sierpniu i wrześniu³.

1.1.3 Powierzchnia i ludność

Powierzchnia terytorium kraju wynosi 45.226 km², gdzie ok. 5% terytorium stanowią jeziora, a prawie 10% kraju to wyspy i wysepki. Estonia zajmuje 131 miejsce na liście państw wg wielkości powierzchni. W kraju tym żyje 1.315.912 mieszkańców, z czego ponad 605 tys. osób stanowią mężczyźni, a ponad 718 tys. kobiety.

Estończycy stanowią 68,6% ludności (spis z 2006 r.), Rosjanie 25,6% (głównie w Tallinnie, Kohtla-Järve i Narwie), Ukraińcy 2,1%, Białorusini 1,3%, Finowie 0,9%; pozostali to głównie Tatarzy, Łotysze, Żydzi, Polacy i Litwini. Od początków lat 90. notuje się spadek liczby ludności. Przyrost naturalny od 1991 ciągle jest ujemny (-5,3‰ w 1995 i -4,1‰ w 1997). Wskaźnik urodzeń 8,7‰ (1997); w wieku do 14 lat - 19%

³ Z. Kruczek, *Europa. Geografia turystyczna*, PROKSENIA, Kraków 2008 s. 92

populacji, 65 lat i więcej - 14%. Ludność miejska 69% (1997). Gęstość zaludnienia to 29,4 osób na km² (największa w północnej części, między Tallinem a Narwą). Główne miasta poza stolicą: Tartu, Narwa, Kohtla-Järve, Parnawa.

Całkowita granica lądowa wynosi 633 km, długość linii brzegowej 3743 km, natomiast długość granic z sąsiednimi państwami czyli Łotwą i Rosją wynoszą kolejno – Łotwa – 339 km, Rosja – 294 km.

1.1.4 Ustrój polityczny

Eesti Vabariikto - republika parlamentarna, w której funkcję głowy państwa sprawuje prezydent wybierany przez parlament na 5-letnią kadencję. Władza ustawodawcza znajduje się w rękach jednoizbowego parlamentu - Zgromadzenia Państwowego - liczącego 101 deputowanych, wybieranego co cztery lata. Władzę wykonawczą sprawuje rząd, który odpowiedzialny jest przed parlamentem. Parlament kontroluje go nie tylko przez votum zaufania/nieufności, ale także przez interpelacje i zapytania (tzw. godzina pytań do premiera w każdą środę). Ustrój ten ukształtowała konstytucja z 1992 roku. Kładzie on szczególny nacisk na dominację jednoizbowego parlamentu, który nazywa się **Riigikogu**. Najważniejszymi zadaniami parlamentu, oprócz stanowienia prawa, są zatwierdzanie **rządu** i wybór **prezydenta** na 5-letnią kadencję. Językiem urzędowym jest estoński, ale powszechnie znany jest też rosyjski. Stolicą Estonii jest Tallin leżący w północno-zachodniej części kraju. Znajdują się tam zabytki, głównie protestanckie i związane z kulturą rosyjską. Tallin to także port nad Morzem Bałtyckim. Święto niepodległości obchodzone jest w tym kraju 24 lutego. Estonia odzyskała niepodległość w 1918 roku. Jednostką monetarną jest korona estońska (skrót waluty EEK), gdzie 1 korona estońska = 100 centów⁴.

Rys.1 Podział administracyjny Estonii na 15 prowincji. (Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Estonia>)

⁴ M. Giedz, *Poznaj Świat*, nr 7 (570) lipiec 2004 [na:] <http://www.quand.com.pl/content/view/23/32/1/9/>

1.1.5 Gospodarka

Kraj przemysłowo-rolniczy. Do 1991 roku wchodził w skład nadbałtyckiego regionu ekonomicznego ZSRR, silnie uzależniony od importu surowców i paliw. Jednak w tym okresie przynależności do Związku Radzieckiego, mimo nacjonalizacji przemysłu i przymusowej kolektywizacji rolnictwa, Estonia zdołała utrzymać swój względnie wysoki poziom rozwoju gospodarczego. Jako pierwsze z państw powstałych po rozpadzie ZSRR opuściła w 1992 r. strefę rublową. Obecnie jest krajem o ustabilizowanej i wymienialnej walucie. Wielkość produktu krajowego brutto w 2003 roku wynosiła 7,4 miliarda euro. PKB na osobę wynosi 10 230 euro. Około 37% ludności zatrudnionych jest w przemyśle, 35% w usługach i 18% w rolnictwie. Stopa bezrobocia kształtowała się w 2003 roku na poziomie 9,6%. Estonia posiada bogate złoża łupków bitumicznych, które są eksploatowane i wykorzystywane przez przemysł energetyczny. Źródłem energii są także spore pokłady torfu, przydatne również w przemyśle materiałów budowlanych. Ponadto występują bogate złoża fosforytów i wapienia. Najlepiej rozwiniętym sektorem gospodarki jest przemysł wydobywczy - szczególnie wydobycie łupków bitumicznych - oraz przemysł maszynowy, elektroniczny i elektrotechniczny. Jednym z głównych estońskich produktów eksportowych są silniki elektryczne i wyroby przemysłu elektronicznego. Dobrze rozwinęły się również przemysł drzewny, produkcja mebli oraz przemysł odzieżowy i przetwórstwa spożywczego. Warunki naturalne sprzyjają rozwojowi rybołówstwa, większą część połowów przeznacza się na eksport. W rolnictwie dominuje hodowla bydła mlecznego, trzody chlewnej, owiec i drobiu. Mleko i mięso są jednym z najważniejszych towarów eksportowych kraju. Ważne miejsce w areale upraw roślinnych zajmują ziemniaki. Ponadto uprawia się rośliny pastewne, zboże, buraki cukrowe, rośliny oleiste. Estończycy, wzorując się na Niemczech, sprywatyzowali niemal cały majątek państwowy. Bardzo dużo jest kapitału zagranicznego, głównie skandynawskiego (szwedzkiego i fińskiego). Inwestorów przyciągają dogodne położenie geograficzne kraju oraz przejrzystość polityki ekonomicznej. Atrakcję stanowi liberalny system podatkowy, stabilna waluta, wolna konkurencja oraz stosunkowo niska inflacja. Niestety, niepokoi spore bezrobocie. Ważną rolę w gospodarce odgrywa turystyka. Rocznie kraj ten odwiedza 2,5 miliona turystów.

1.1.6 Rys historyczny

Plemiona ugrofińskie, z których wywodzą się Estowie, pojawiły się na terenie dzisiejszej Estonii już w III tysiącleciu p.n.e. Plemię Estów zwane zbieraczami bursztynów. Niemniej pierwsze wzmianki pochodzą dopiero z I wieku n.e. od rzymskiego historyka Tacyty, który wspomina w swoich kronikach o „Aestii, Aestiorum gentes”. Przez lata kraina ta leżała na szlaku handlowym łączącym kraje skandynawskie z Rusią. Takie położenie było korzystne dla rozwoju gospodarki, niestety, stanowiło stałe zagrożenie militarne. Najazdy wikingów, plemion duńskich, ludów bałtyckich i książąt z Rusi Kijowskiej stały się niemal codziennością. W IX—XII wieku Estowie byli uzależnieni od fińskich księstw. W X i XI wieku obszar dzisiejszej Estonii znalazł się pod wpływem Rusi, a w XIII wieku opanowali go Duńczycy (w 1219 roku duński król Waldemar II zajął północną część Estonii, w tym miasto, które nazwał Tallin, co oznacza „duńskie miasto”), a następnie Niemcy (ci zajęli również Łotwę - oba te tereny nazywano Inflantami), którzy sprowadzili Zakon Kawalerów Mieczowych. W latach 1343-1345 Estończycy zamieszkali w części duńskiej wznicią powstanie, po którym Duńczycy sprzedali swoje terytorium kawalerom mieczowym. Około 1523-1526 roku do Estonii dotarła reformacja. Znaczny procent jej mieszkańców przeszedł na protestantyzm.

Wojnom nie było końca. Kolejna wojna, zwana wojną o Inflanty, rozgrywa się w latach 1558-1583 i kończy się rozwiązaniem Zakonu Kawalerów Mieczowych. Estonia zostaje podzielona między Szwecję (północ) i Polskę (południe). Kraj po obu stronach granicy liczył około 250 tys. mieszkańców. W 1654 obszar Estonii dostał się pod władzę Szwedów, następnie - wskutek wojny północnej 1700-1721 - znalazł się w granicach Rosji. W roku 1739 ukazała się pierwsza Biblia w języku estońskim. 24 lutego 1918 roku Estończycy ogłosili deklarację niepodległości i na krótki okres kraj ten uzyskał niepodległość. Jednak jeszcze tego samego roku opanowali ją Niemcy, a następnie Rosja Radziecka. W latach 1918-1920 toczyła się wojna radziecko-estońska (Wojna Wolności Estonii). W 1919 roku z pomocą wojsk brytyjskich i fińskich obalono władzę radziecką. 2 lutego 1920 roku doszło do podpisania traktatu w Tartu. Rosja Radziecka uznała niepodległość Estonii. Przeprowadzono pierwsze wybory do parlamentu (Riigikogu). Uchwalono konstytucję na wzór szwajcarski, z silną pozycją parlamentu. Estończycy stanowili wówczas 86% mieszkańców kraju obok Rosjan, Żydów, Niemców oraz Szwedów. Wyznaniowo kraj był zdominowany przez kościół luterński. W 1934 roku Estonia przyłącza się do powstałej w Genewie Ententy Bałtyckiej. Utrzymywała dobre stosunki z Polską, Wielką Brytanią i krajami skandynawskimi. Poprawnie układały się

relacje z ZSRR. Na mocy zawartego w sierpniu 1938 roku paktu między Hitlerem i Stalinem trafiła do radzieckiej strefy wpływów. 17 czerwca 1940 roku Rosjanie oficjalnie wkroczyli do Estonii, a 6 sierpnia kraj został przyłączony do ZSRR. Następują deportacje, zsyłki na Sybir. Jedynie mniejszość szwedzką, na wniosek rządu Szwecji, ewakuowano. Po wybuchu konfliktu radziecko-niemieckiego kontrolę nad obszarem Estonii na trzy lata przejęli Niemcy, włączając Estonię do prowincji Ostland, obejmującej również Łotwę, Litwę i Białoruś. W sierpniu 1944 roku wojska radzieckie ponownie zajęły Estonię, włączając ją do ZSRR jako piętnastą republikę. Powstała Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka. Aneksji Estonii nie uznały m.in. USA i Watykan. W Sztokholmie i w Oslo w latach 1944-1990 działał rząd emigracyjny. Pierwsze oznaki oporu odnotowano w 1968 roku. Następnie w 1980 ukazał się „List 40”, który był protestem przeciwko zmasowanej rusyfikacji. W 1988 roku doszło w Tallinie do demonstracji 300 tysięcy Estończyków. Demonstrację tę nazwano „Śpiewającą rewolucją”. W 1990 roku ruchy obywatelskie zorganizowały się w Kongres Ludowy mający doprowadzić do przywrócenia państwowości estońskiej. Po rozpadzie Związku Radzieckiego 20 sierpnia 1991 roku Estończycy proklamowali niepodległość Republiki Estońskiej. Kraj ten przyjęto w poczet członków ONZ i innych organizacji międzynarodowych. Wojska rosyjskie opuściły terytorium Estonii w 1994 roku.

Po odzyskaniu kompletnej władzy przez Estończyków zaczynają się oni starać o członkostwo, najpierw w NATO, a później w Unii Europejskiej. Państwem członkowskim NATO zostają w roku 2002, a UE w 2004⁵.

Flaga Estonii - Flagą narodową Estonii jest prostokątem złożonym z trzech poziomych pasów o jednakowej powierzchni. Górny pas jest koloru niebieskiego, środkowy jest czarny, a dolny biały. Niebiesko - czarno - biała flaga pojawiła się już w XIX wieku, używana była przez Stowarzyszenie Studentów "Vironia". Po raz pierwszy flagę wywieszono 24 lutego 1881 roku w Tartu i od tej pory używana była na antyrosyjskich manifestacjach jako symbol odrębności narodowej Estończyków. Flagą oficjalnie została przyjęta 4 lutego 1920 roku. Ustawa o flagie została przyjęta przez parlament 27 czerwca 1922 roku. Kolorystyka flagi nawiązuje do barwnej i burzliwej historii i kultury Estonii lub wiąże się z naturą i pięknem krajobrazu kraju. Barwa niebieska oznacza niebo, czarna - ziemię, biała - śnieg. Według innej wersji kolor

⁵ M. Giedz, *Poznaj Świat*, nr 7 (570) lipiec 2004 [na:] <http://www.quand.com.pl/content/view/23/32/1/9/>

niebieski symbolizuje zaufanie i wierność, czarny - dawne ziemie estońskie lub pełną cierpień historię, biały - cnotę i nadzieję. Niebieski oprócz koloru nieba odbija błękit morza oraz tysiące jezior i jeziorek Estonii. Kolor czarny symbolizuje tradycyjny kaftan chłopca estońskiego. Kolor biały symbolizuje letnie noce rozświetlane przez północne słońce.

Godło Estonii - Estońskie godło składa się z dwóch elementów, większy to trzy niebieskie lwy na złotym tle, wokół tego elementu jest obramowanie z dwóch, krzyżujących się u dołu godła, połączonych gałęzi dębu. Godło Estońskie ma drugi wzór, w którym nie występują krzyżujące się gałęzie dębu. Wzór godła pochodzi z XII wieku, kiedy to duński król Waldemar III założył Tallin (Reval) i подарował miastu godło podobne do godła duńskiego z motywem trzech lwów. Parlament estoński proklamował godło to jako oficjalny symbol narodowy 19 czerwca 1925 roku. Po aneksji Estonii przez Związek Radziecki w czerwcu 1940 roku zostało zabronione (przez komunistyczne władze) używanie godła, jak i flagi. Ustawa o ponownym ustanowieniu godła tego narodowym symbolem Estonii została zainicjowana 7 sierpnia 1990 roku. 6 kwietnia 1993 roku ustawa weszła w życie. Wieńce dębowe symbolizują siłę i trwałość państwa⁶.

1.1.7 Kultura

Sztuka - z czasów prehistorycznych zachowało się na terenie Estonii sporo wyrobów z brązu, żelaza, kamienne groby, ceramika grzebykowa i sznurowa. Jednak, gdy mówimy o sztuce Estonii, to zaczynamy od doby średniowiecza. Nie była to sztuka typowo estońska, bowiem nosi ona wyraźne wpływy skandynawskie i niemieckie. Do naszych czasów zachowała się surowa, prosta architektura, oszczędna w dekoracji. Są to XIII-wieczne budowle, jak katedra w Tallinie, kościoły w Tartu i Narwie, zamek w Kuressaare. Obok monumentalnej architektury Estonia może się pochwalić runicznym kalendarzem, a także oryginalną reliefową dekoracją średniowiecznych wnętrz, gdzie w figuralnych przedstawieniach znajdują się sceny nawiązujące do tradycji przedchrześcijańskich. W XV wieku w Tallinie działało dwóch znakomitych malarzy: Bernt Notkę (1430/40-1509) i Michel Sittow (1469-1525).

Od XVIII wieku sztuka estońska znajduje się w kręgu wpływów rosyjskich. Wtedy to powstały klasycystyczne budowle Tartu. Dopiero w XIX wieku, pod wpływem

⁶ www.wikipedia.pl

romantyzmu, zaczęła się rozwijać narodowa sztuka Estonii. Za jej głównych twórców w dziedzinie malarstwa uznaje się między innymi Janice Kolera, Karla Ludviga Maibacha, Eddy'ego Duckera. Niemniej pierwsi artyści świadomi swojego estońskiego pochodzenia doby XIX wieku kształcili się w większości w Sankt Petersburgu. Przełom XIX i XX wieku pomimo rozwoju miast, portu czy małych, najczęściej rodzinnych zakładów, zwanych faktoriami, w dziedzinie architektury charakteryzuje się drewnianą zabudową. Na początku XX wieku artyści zaczęli wyjeżdżać do takich centrów kulturalnych Europy jak Berlin czy Paryż, toteż ich twórczość jest bardziej związana z trendami panującymi w Europie Zachodniej niż rodzimymi klimatami. Za symbol pierwszej Republiki Estońskiej w dziedzinie architektury uznaje się Hotel Strand w Parnu. Ta modernistyczna budowla stała się również ekonomicznym sukcesem. Po II wojnie światowej nastąpił rozwój architektury i urbanistyki. Niemniej nowoczesne wręcz szokujące formy, notabene obok starych, pojawiły się dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku.

Zdecydowanie więcej można powiedzieć na temat estońskiej sztuki ludowej. Przetrwała ona przede wszystkim w tkaninie, gdzie udało się zachować stare, tradycyjne, wręcz magiczne wzory. Czerwień, zieleń i beż czy też jasna wpadająca w krem żółć to barwy spotykane na serwetach, kapach, makatkach, a nawet dziewczęcych serdakach czy swetrach. W czasach sowieckich tak chętnie organizowane festiwale sztuki ludowej, m.in. w Tallinie co pięć lat, były wręcz demonstracją narodowej mentalności czy narodowego śpiewu.

Fot 1. Ludowy strój kobiecy

Literatura - trudno było mówić o estońskiej literaturze, kiedy nie było estońskiego państwa. Do tego dochodzi problem trudnego, niezrozumiałego dla obcych języka. Pierwsza książka w języku estońskim pojawiła się w 1525 roku, ale szybko ją zniszczono, oskarżając o herezję. Kolejną napisano w 1535 roku i jest to katechizm. Dziełem uznanym za estoński epos narodowy jest „Kalevipoeg” z lat 1857-1861. Jednak za pierwsze narodowe utwory uznaje się dopiero ludową poezję powstałą jakieś sto lat temu. Aczkolwiek warto wiedzieć, że już w tym czasie tworzył Juhan Liiv, nazywany patriotycznym trubadurem XIX wieku. Potem pojawiły się nowele Antona Hansena Tammsaare, nawiązujące do realiów okresu międzywojennego. Czasy radzieckie to czasy rusyfikacji. Jeżeli nawet któryś z twórców tworzył po estońsku, to jedynie do szuflady.

Nowe możliwości pojawiły się dopiero po roku 1991, wraz z odzyskaną niepodległością. Literatura stała się zróżnicowana duchowo i ideowo, wolna oraz niezależna politycznie. Wielu pisarzy zaczęło sięgać do narodowych tradycji. Najwybitniejszym pisarzem współczesnej Estonii jest Jaan Kross (laureat Nagrody Nobla), który początkowo tworzył poezję, później prozę. To autor opartych na faktach powieści historycznych poruszających aktualne sprawy Estończyków⁷.

1.2. Warunki rozwoju turystyki

1.2.1. Regiony koncentracji ruchu turystycznego

Estonia leżąca w regionie europejskim, należąca do subregionu Centralnej i Zachodniej Europy często nazywana jest krajem tysiąca jezior. Często dzielona jest na cztery krainy - zachodnie wybrzeże, północną i południową Estonię oraz Tallin.

Zachodnie wybrzeże – to obszar równinny, w znacznym stopniu zabagniony. Wzdłuż wybrzeża ciągną się piękne piaszczyste plaże, wykorzystywane do odpoczynku głównie przez Estończyków.

Stolicą regionu jest Parnu, największe miasto zachodniej Estonii, ważny port morski i uzdrowisko, gdzie leczy się borowiną. Parnu ma też trochę zabytków, nic więc dziwnego, że miasto chętnie odwiedzają turyści. Jest tam kilka interesujących kościołów, m.in. Świętej Elżbiety i Świętej Katarzyny, są średniowieczne mury obronne, XVIII-wieczny ratusz i barokowe kamienice.

W północnej części tego regionu, również nad morzem, leży miasteczko Haapsalu, które w XIX wieku stało się słynnym uzdrowiskiem. To w Haapsalu spędzała wakacje carska rodzina, taplając się w leczniczych błotach. Inną, równie ważną atrakcją owego nadmorskiego miasteczka jest XIII-wieczny zamek, w którym odbywają się koncerty, przedstawienia, festiwale, zawody sportowe, a nawet pokazy filmowe. Najbardziej urokliwe jest jednak wybrzeże oddzielone od morza szeregiem różnej wielkości wysp. Większość z nich to skaliste spiętrzenia wynurzające się z wody i stanowiące ostoję dla morskiego ptactwa. Dwie największe to Saaremaa i Hiiumaa.

Południowa Estonia - niektórzy nazywają to miejsce wylęgarnią bocianów, gdyż ptaki te chętnie na tym terenie wychowują swoje młode, wijąc gniazda na dachach długich, wiejskich chat. Inni kojarzą ją z braćmi Grimm, których baśnie rozgrywają się w tajemniczych lasach, jak chociażby słynna opowieść o Jasiu i Małgosi. Południe to również liczne wzgórza morenowe - wysoczyzny: Sakala, Otepaa, Haanja. Również na południu wznosi się najwyższa góra w republikach bałtyckich - Munamagi.

⁷ M. Giedz, *Poznaj Świat*, nr 7 (570) lipiec 2004 [na:] <http://www.quand.com.pl/content/view/23/32/1/9/>

Pomiędzy tymi wysoczyznami ciągną się tereny bagienne. Leżą tam również jeziora Pejpus i Võrt, przyciągające obserwatorów ptactwa i wędkarzy.

Najważniejszym miastem tej części kraju jest Tartu, drugie co do wielkości miasto Estonii, które przez krótki okres należało do Polski. Ciekawostką południa jest fakt, że żyją jeszcze na tym terenie ludzie, którzy porozumiewają się staroestońskim językiem i kultywują zapomniane w innych regionach tradycje. Niektórzy nawet ubierają się zgodnie ze starodawną modą. Najciekawsze jest jednak to, że zachował się tam nietypowy sposób śpiewania pieśni, nazywany stylem runicznym.

Północno-wschodnia Estonia – to niezwykła kraina, ze stromym klifem opadającym do Zatoki Fińskiej. Jego wysokość dochodzi miejscami do stu metrów. Interesujące są tereny w północno-wschodniej części kraju, gdzie ląd stale się podnosi o około 2,5 milimetra rocznie. Wzdłuż wybrzeża rozciąga się biegnące równoleżnikowo niewysokie pasmo częściowo wapiennych wzniesień wyżyny Pandivere z najwyższym punktem Emumagi (166 m n.p.m.). Malownicze są płynące między wzgórzami rzeki wpadające do Zatoki Fińskiej. W wielu miejscach na rzekach tworzą się wodospady i przełomy. Przyroda jest tak piękna i jeszcze nieskażona, że utworzono na tym terenie Park Narodowy Lahemaa, zaliczany do najbardziej urozmaiconych przyrodniczo terenów na świecie. Są tam wybrzeża z ogromnymi głazami narzutowymi, wspaniałe lasy i rozległe tereny bagniste.

Północna Estonia pełna jest pamiątek historycznych. To terytorium średniowiecznych zamków i licznych pozostałości po piśmie runicznym. Interesująca jest Narva, niegdyś przepiękne, zabytkowe miasto, doszczętnie zburzone przez Rosjan podczas ostatniej wojny, na ironię losu teraz głównie właśnie przez Rosjan zamieszkane.

Tallin - stare, hanzeatyckie miasto, obecnie zamieszkane przez 420 tys. osób. Zalicza się do najbardziej fascynujących miast w Europie. Warto je zobaczyć zarówno w czerwcu, kiedy panują białe noce, jak i śnieżną zimą, przy trzaskającym mrozie. Oczywiście najwspanialsza jest starówka z wąskimi uliczkami, przy których stoją mieszczańskie kamieniczki.

1.2.2 Atrakcje turystyczne Estonii

Tallin – Górne Miasto – owiane legendą wraz z historycznym wzgórzem, na którym wznosi się zamek, najstarsza w Estonii luterska katedra i liczne punkty widokowe. To wapienne wzgórze o nazwie Toompea wg podania i narodowego eposu

usypała wdowa imieniem Linda po śmierci swojego męża Kaleva, który poległ na polu walki w czasie obrony ojczyzny. W Dolnym Mieście najcenniejsze zabytki Tallina zgromadzone są wokół ulic Pikk, Lai i Vene oraz na placu Ratuszowym m.in. apteka ratuszowa z XV w.

Do innych, godnych polecenia zabytków Tallina zaliczyć można Kadriorg (barokowy pałac w rozległym parku, dawna letnia rezydencja cara), Mury obronne (1850 m. wielowiekowych fortyfikacji, w tym 26 baszt z najbardziej znaną Kiek in de Kok) oraz Rocca al Mare – słynie z pięknie położonego skansenu – idealnego miejsca na spacer połączony rozpoznawaniem życia w różnych regionach kraju i w różnych epokach.

W północno-wschodniej części kraju znajduje się Narwa – miasto, gdzie pisze i mówi się po rosyjsku. Starówka została niestety zniszczona przez naloty rosyjskie w 1944r., ale zabytkiem godnym uwagi jest średniowieczna twierdza iwanogrodzka usytuowana na wysokim brzegu rzeki. Niewątpliwą atrakcją turystyczną tego kraju jest P.N. Lahemaa. Ponad 70% terenu pokrywa dziewiczy las. Lahemaa jest jedynym w profesjonalny sposób zagospodarowanym turystycznie parkiem narodowym Estonii. Morski brzeg usiany jest blokami skalnymi i polodowcowymi głazami - są one różnej wielkości, różnie usytuowane, leżące w skupiskach lub samotnie, na lądzie lub w wodzie. Wyróżnić także można Rakvere (potężny romantyczny zamek na wzgórzu Vallimagi, miejsce słynnych koncertów rockowych) oraz Narva Joesuu (uzdrowisko nadmorskie z piękną plażą, portem jachtowym i źródłami wody mineralnej).

W południowej Estonii leży miasto nazywane „Atenami Północy” – Tartu. Serce miasta stanowi plac Ratuszowy z zabytkowymi kamienicami i ratuszem. Znajduje się tu także katedra z przełomu XIII-XIV wieku. Zwolennikom ciszy i spokoju, odpoczynku z dala od cywilizacji na pewno spodoba się graniczne Jezioro Pejpus z piaszczystymi plażami. Oprócz tego jest jeszcze w tym regionie Estonii małe miasteczko Otepää i ośrodek rekreacyjny Voru.

Część zachodnia to głównie wyspy, również brzeg. Do atrakcji zalicza się: Kuressaare – największe miasto na wyspie Saremie z licznymi zabytki m.in. zamkiem biskupim na czele i średniowiecznymi uliczkami wokół centrum, Kardla na wyspie Hiiumie, które na początku XX wieku uważane było za najciekawszy kurort letni Europy, a także Haapsalu z zabytkową starówką i najdłuższym drewnianym dworcem kolejowym w Europie i Parnawa – letnia stolica Estonii⁸.

⁸ M. Giedz, *Poznaj Świat*, nr 7 (570) lipiec 2004 [na:] <http://www.quand.com.pl/content/view/23/32/1/9/>

1.2.3 Dostępność komunikacyjna

Estonia ma bardzo dobrze rozwinięty transport kolejowy. Szlaki kolejowe liczą 968 km długości, do najważniejszych należą: Tallin – St. Petersburg, połączenie Tallin z Rygą i z Tartu oraz Pskowem. W zachodniej części kraju występuje gęsta sieć kolei wąskotorowych. Dobrze rozwinięta jest sieć dróg kołowych, licząca ogółem ponad 55 tys. km, w tym blisko 29 tys. ma nawierzchnię ulepszoną, autostrady liczą 99 km .

Duże znaczenie posiada żegluga morska, ale której bazę stanowią porty w Tallinie (promy do Helsinek), Haapsalu i Parnawie w Zatoce Ryskiej. Na jeziorze Pejpus kursują statki tzw. białej floty. Tallin posiada również port lotniczy Klerniste.

Rozdział II

2. Rynek recepcji turystycznej

2.1 Rynek Estonii - część regionu bałtyckiego w międzynarodowym ruchu turystycznym

Pod względem turystycznym Estonia należy do tzw. krajów bałtyckich na czele z Łotwą i Litwą. Te trzy kraje zawsze kojarzone są razem, chociaż udział w turystyce każdego z nich jest różny.

Walory środowiska przyrodniczego nie stwarzają Estonii większych możliwości zaistnienia w turystyce międzynarodowej. Turyści zagraniczni najchętniej odwiedzają stolicę państwa – Tallin, następnie Narwę oraz liczne wyspy z czego największym powodzeniem cieszy się Saaremaa. Względna atrakcyjność strefy nadmorskiej obniżają niezbyt wysokie temperatury w lecie, a na pozostałych terenach, w głębi kraju niski poziom infrastruktury ogólnej. Turystyka krajoznawcza koncentruje się przede wszystkim w Tallinie i Narwie, które słyną z zabytków architektury, zwłaszcza gotyckiej.

Obecnie ruch turystyczny (głównie wewnętrzny) koncentruje się w rejonie nadmorskim, a zwłaszcza w najbardziej znanym uzdrowisku i kąpielisku estońskim Narva-Jõesuu, słynącym z leczniczych łąk Haapsalu. Ponadto ruch turystyczny przejmują niektóre osady rybackie nad Zatoką Ryską i Fińską oraz wioski rybackie położone na wyspach Jarema i Hiiuma oraz Parku Narodowym Lahemaa.

Istotnym faktem dla znaczenia międzynarodowego ruchu turystycznego były przystąpienie Estonii krajów Unii Europejskiej w 2004 r. oraz strefy Schengen 21 grudnia 2007 r. Dzięki temu wydarzeniu zlikwidowano wewnętrzne kontrole na drogowych i morskich przejściach granicznych. Pod koniec marca 2008 r. zmieniła się organizacja kontroli ruchu osobowego na przejściach lotniczych nowych państw UE. Od tej pory służby kontrolne skupiają się na granicy z Federacją Rosyjską. Estonia stała się krajem dostępnym dla turystów.

2.2 Liczba przyjazdów do Estonii

W turystyce zagranicznej przyjazdowej w 2008 r. widoczna jest poprawa względem roku 2007. Kilka rynków turystycznych notujących spadek w 2007 roku, wykazało poprawę w roku 2008. Podczas gdy turystyka w Europie utrzymywała się na jednym poziomie, Estonia osiągnęła 3.7 % wzrost w przyjazdach turystów.

1.97 mln zagranicznych turystów nocowało w Estonii (+3.7% porównując z 2007r.). Spośród nich 1.43 mln nocowało w placówkach publicznych, a 0.54 mln u znajomych, rodziny czy własnych, drugich mieszkaniach.

Powodem wzrostu było kilka czynników ułatwiających rozwój zagranicznego turystyki w 2008 r. Wprowadzone zostały nowe, szybkie promy kursujące cały rok między Tallinem i Helsinkami, które wiosną 2008 roku przyczyniły się do wzrostu ruchu z Finlandią, co widoczne jest zwłaszcza w ciągu pierwszej połowy roku. Kolejnym ulepszeniem dla turystów było wstąpienie Estonii do strefy Schengen w 2007r. Ulepszyło to podróżowanie z Rosji. Znosząc kontrolę graniczną między bałtyckimi krajami i innymi znajdującymi się w zachodniej części Europy. Pozwala to także na łączenie Estonii z bałtyckimi państwami i krajami północnymi w podróżach objazdowych dla innych narodowości. W stolicy kraju – Tallinie – widoczny jest pokaźny wzrost liczby nowych hoteli oraz obiektów zakwaterowania, co skutkuje większym zainteresowaniem wśród turystów z pobliskich krajów (zwłaszcza w pierwszej połowie 2008r.)

Tabela 1. Przyjazdy turystów wg obiektów zakwaterowania w Estonii wg krajów rezydowania

	<u>2004</u>	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Total	1 922 126	2 072 586	2 259 087	2 343 044	2 377 671
domestic	547 712	619 168	831 504	962 721	944 325
foreign	1 374 414	1 453 418	1 427 583	1 380 323	1 433 346
Finland	843 871	799 139	749 132	707 124	728 181
Germany	85 643	109 346	90 073	87 109	91 915
Sweden	89 042	108 234	105 939	90 221	86 308
Russia	42 348	53 427	67 201	56 407	82 280
Latvia	40 956	51 558	65 559	74 667	79 527
Norway	35 798	41 273	48 863	55 999	47 240
UK	38 903	62 926	61 393	56 113	46 575
Lithuania	20 555	24 703	29 889	35 561	41 396
Italy	25 642	26 712	26 753	24 901	26 280
Poland	11 301	14 194	14 240	18 555	20 859
USA	19 411	19 506	19 856	22 169	19 185
France	15 086	16 921	16 510	17 813	18 522
Spain	12 177	15 533	15 148	17 454	17 844
Denmark	13 915	15 407	16 206	14 053	14 281
Holland	10 490	12 714	13 688	12 229	12 533
Japan	7 362	8 066	8 093	6 799	6 862

Źródło: Statistics Estonia (Tourism in Estonia in 2008)

Tabela 2. Zmiany procentowe i liczbowe przyjazdów turystów wg obiektów zakwaterowania wg krajów rezydowania

	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Total	150 460	186 501	83 957	34 627	8%	9%	4%	1,5%
domestic	71 456	212 336	131 217	-18 396	13%	34%	16%	-1,9%
foreign	79 004	-25 835	-47 260	53 023	6%	-2%	-3%	3,8%
Finland	-44 732	-50 007	-42 008	21 057	-5%	-6%	-6%	3%
Germany	23 703	-19 273	-2 964	4 806	28%	-18%	-3%	6%
Sweden	19 192	-2 295	-15 718	-3 913	22%	-2%	-15%	-4%
Russia	11 079	13 774	-10 794	25 873	26%	26%	-16%	46%
Latvia	10 602	14 001	9 108	4 860	26%	27%	14%	7%
Norway	5 475	7 590	7 136	-8 759	15%	18%	15%	-16%
UK	24 023	-1 533	-5 280	-9 538	62%	-2%	-9%	-17%
Lithuania	4 148	5 186	5 672	5 835	20%	21%	19%	16%
Italy	1 070	41	-1 852	1 379	4%	0%	-7%	6%
Poland	2 893	46	4 315	2 304	26%	0%	30%	12%
USA	95	350	2 313	-2 984	0%	2%	12%	-13%
France	1 835	-411	1 303	709	12%	-2%	8%	4%
Spain	3 356	-385	2 306	390	28%	-2%	15%	2%
Denmark	1 492	799	-2 153	228	11%	5%	-13%	2%
Holland	2 224	974	-1 459	304	21%	8%	-11%	2%
Japan	704	27	-1 294	63	10%	0%	-16%	1%

Źródło: Statistics Estonia (Tourism in Estonia in 2008)

1.43 mln zagranicznych turystów nocowało w estońskich placówkach zakwaterowania w 2008 roku. Porównując z rokiem 2007 ich liczba wzrosła o 3,8 %. W liczbie turystów to wzrost o 53 tys. do ubiegłego roku.

Liczba nocy spędzonych w placówkach zakwaterowania w Estonii przez zagranicznych turystów osiągnęła wynik 2.93 mln osób, co stanowi wzrost procentowy jedynie o 0,6% porównując z 2007r. Główną przyczyną tak małego wzrostu w noclegach jest ciągły spadek liczby Finów nocujących w ośrodkach spa, gdzie średnia długość pobytu jest nieco dłuższa niż w innych ośrodkach zakwaterowania. Tabela poniżej zawiera dane dotyczące liczby turystów nocujących w ośrodkach zakwaterowania w Estonii oraz procentowe i liczbowe zmiany dla porównania poprzednich lat.

Tabela 3.1. Ilość osób nocujących w ośrodkach zakwaterowania w Estonii w latach 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Total	3 757 715	4 111 577	4 543 330	4 674 501	4 602 212
domestic	1 010 909	1 129 118	1 522 963	1 759 045	1 669 550
foreign	2 746 806	2 982 459	3 020 367	2 915 456	2 932 662
Finland	1 664 799	1 581 685	1 501 481	1 425 926	1 415 884
Germany	163 842	215 892	185 550	177 355	187 665
Sweden	184 871	235 202	236 998	195 748	185 592
Russia	101 546	138 508	176 862	149 663	198 319
Latvia	59 532	74 880	101 300	119 429	123 299
Norway	81 288	105 432	134 741	148 254	125 683
UK	94 843	159 141	155 667	140 230	112 423
Lithuania	32 068	40 925	52 202	61 207	69 555
Italy	52 507	59 553	61 348	60 393	60 692
Poland	22 681	26 459	31 802	38 274	48 254
USA	44 492	44 349	49 460	53 599	46 014
France	28 962	33 990	35 817	37 791	38 416
Spain	21 878	28 634	29 362	35 442	38 510
Denmark	28 510	32 445	34 358	30 946	31 684
Holland	21 698	26 095	29 145	26 873	27 662
Japan	14 174	15 350	15 516	12 246	12 143

Tabela 3.2. Zmiany liczbowe i procentowe

	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Total	353 862	431 753	131 171	-72 289	9%	11%	3%	-1,5%
domestic	118 209	393 845	236 082	-89 495	12%	35%	16%	-5,1%
foreign	235 653	37 908	-104 911	17 206	9%	1%	-3%	0,6%
Finland	-83 114	-80 204	-75 555	-10 042	-5%	-5%	-5%	-0,7%
Germany	52 050	-30 342	-8 195	10 310	32%	-14%	-4%	6%
Sweden	50 331	1 796	-41 250	-10 156	27%	1%	-17%	-5%
Russia	36 962	38 354	-27 199	48 656	36%	28%	-15%	33%
Latvia	15 348	26 420	18 129	3 870	26%	35%	18%	3%
Norway	24 144	29 309	13 513	-22 571	30%	28%	10%	-15%
UK	64 298	-3 474	-15 437	-27 807	68%	-2%	-10%	-20%
Lithuania	8 857	11 277	9 005	8 348	28%	28%	17%	14%
Italy	7 046	1 795	-955	299	13%	3%	-2%	0,5%
Poland	3 778	5 343	6 472	9 980	17%	20%	20%	26%
USA	-143	5 111	4 139	-7 585	0%	12%	8%	-14%
France	5 028	1 827	1 974	625	17%	5%	6%	2%
Spain	6 756	728	6 080	3 068	31%	3%	21%	9%
Denmark	3 935	1 913	-3 412	738	14%	6%	-10%	2%
Holland	4 397	3 050	-2 272	789	20%	12%	-8%	3%
Japan	1 176	166	-3 270	-103	8%	1%	-21%	-0,8%

Źródło: Statistics Estonia (Tourism in Estonia in 2008)

2.3 Kierunki, z których przyjeżdżają turyści

Krajami, które najczęściej odwiedzają Estonię są: Finlandia, Szwecja, Niemcy, Rosja, Wielka Brytania, Norwegia oraz kraje sąsiednie Łotwa i Litwa, lecz w mniejszym stopniu.

Finlandia, główny rynek osób korzystających z usług turystycznych, po trzech kolejnych latach spadku w liczbie odwiedzających, w 2008 roku notuje wzrost o 3%, chociaż liczba Finów nocujących w zdrowotnych spa ciągle spada - 2008 r. o 0,7 %. Dzięki ciepłej zimie katamarany żeglujące pomiędzy Tallinem a Helsinkami rozpoczęły sezon 1,5 miesiąca wcześniej niż zwykle. To i wprowadzenie nowych szybkich promów przyczyniło się do wzrostu ruchu z Finlandią (zwłaszcza w pierwszej połowie 2008 r.). Pośród liczb największe polepszenie widać w najczęściej odwiedzanej destynacji – Tallinie (po dwóch latach spadku), natomiast najrzadziej odwiedzaną krainą przez Finów jest Parnu – drugi popularny cel przyjazdów do Estonii.

Pokaźny wzrost widoczny jest w ruchu Rosjan do Estonii, po wcześniejszym spadku ruchu turystycznego w 2007 r. z powodu politycznych problemów. Ilość rosyjskich turystów wzrosła nie tylko w porównaniu do 2007 r., ale również względem roku 2006. Podróże były nieco krótsze niż w poprzednich latach prawdopodobnie dlatego, że strefa Schengen umożliwiała większej liczbie turystów rosyjskich odwiedzić

w Estonii w wycieczkach objazdowych (Rosjanie odwiedzali Estonię, ale też i inne kraje). Najczęściej odwiedzali oni stolicę kraju oraz mniejszy region – Viru.

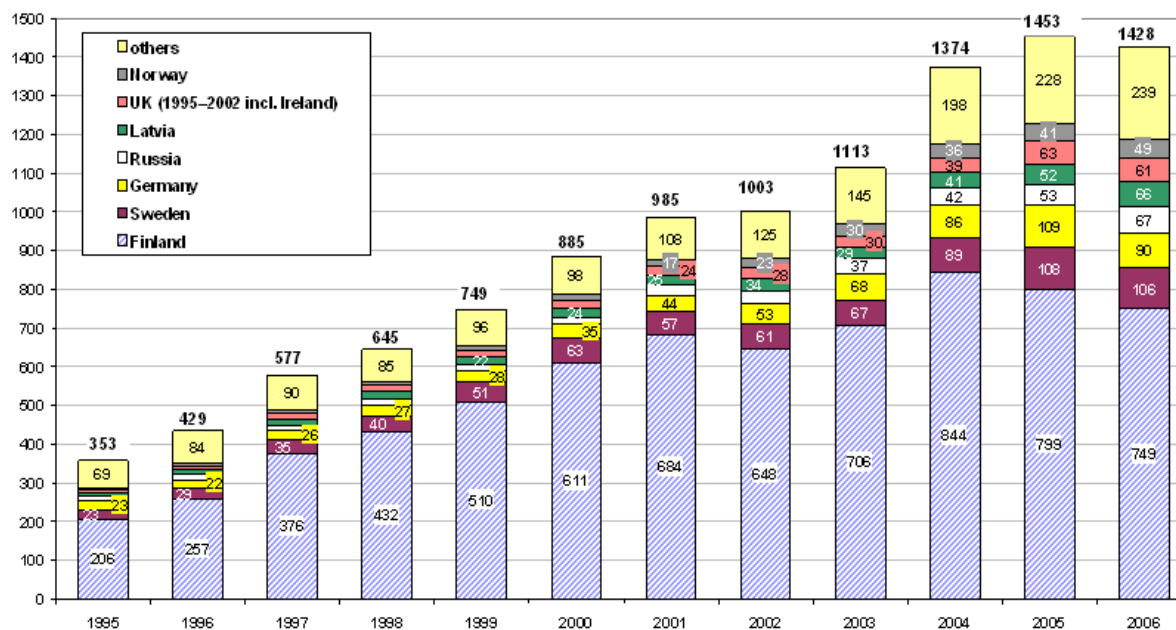
Obserwując stale zwiększającą się liczbę turystów z Łotwy, wzrost można zaobserwować również w roku 2008. Ten trend na Estonię prawdopodobnie spowodowany jest dodatkowym rynkiem aktywności oferowanym przez publiczny i prywatny sektor oraz generalnym wzrostem trendu w łotewskiej turystyce zagranicznej. Choć podróże częstsze, to pobyty krótsze i widoczny spadek w liczbie noclegów aż o 10%.

Turyści z Litwy utrzymali silny wzrost podróży do Estonii zarówno przez trzy ostatnie lata, jak i w roku 2008. Największy wzrost notowany jest ciągle na destylacji Tallin. Drugim po Tallinie celem podróży jest Wyspa Saaremaa.

Ruch turystyczny z Niemiec zanotował wzrost o 6% w stosunku do lat 2006-2007. Największym zainteresowaniem cieszy się stolica Estonii w sezonie od maja do września. Najwidoczniej dodatkowe połączenia komunikacyjne oraz łatwiejsze przekraczanie granic w strefie Schengen przyczyniło się do powiększenia ruchu turystycznego również wiosną i zimą. Wzrost ten utrzymał się pomimo redukcji lotów łączących Estonię z Niemcami w listopadzie i grudniu.

Niektóre rynki zanotowały spadek – godny uwagi w liczbie szwedzkich i angielskich turystów (oba spadki dla kolejnych dwóch lat). Także Norwegia, po pokaźnym wzroście w ciągu ostatnich trzech lat, zaczęła spadać. Spadek ten tłumaczony może być kombinacją kilku czynników, np. brak nowych stymulantów wzrostu (nowy produkt turystyczny, konkurencyjne połączenia komunikacyjne, szczególnie dla regionów wewnątrz kraju do innych miast niż Tallin), brak konkurencyjnej pozycji mniejszych destylacji i wzrost cen w Estonii.

Liczba pasażerskich rejsów wycieczkowych odwiedzających Tallin znacznie wzrosła w 2008r. (z 293 000 w 2007 r. do 375 w 2008r.). Zmiana wynosi 28%. Liczba statków rejsowych żeglujących po wodach Morza Bałtyckiego odnotowała duży wzrost. Kilka statków było również większych w porównaniu do poprzednich lat. Ze statków pasażerskich wpływających do Zatoki Tallińskiej najwięcej było Amerykańskich – 21%. Z Wielkiej Brytanii 18%, Niemiec 15%, Hiszpanii 13% oraz po 6% dla Włoch i Szwecji. Podczas wizytacji statków pasażerskich, Tallin znajdował się na trzecim miejscu po Saint Petersburgu i Kopenhadze, w kolejności odwiedzanych destynacji.

Wykres 1. Zagraniczni turyści w ośrodkach zakwaterowania w Estonii wg kraju rezydowania w latach 1995 – 2006 (w tys.)

2.4 Odwiedzane regiony

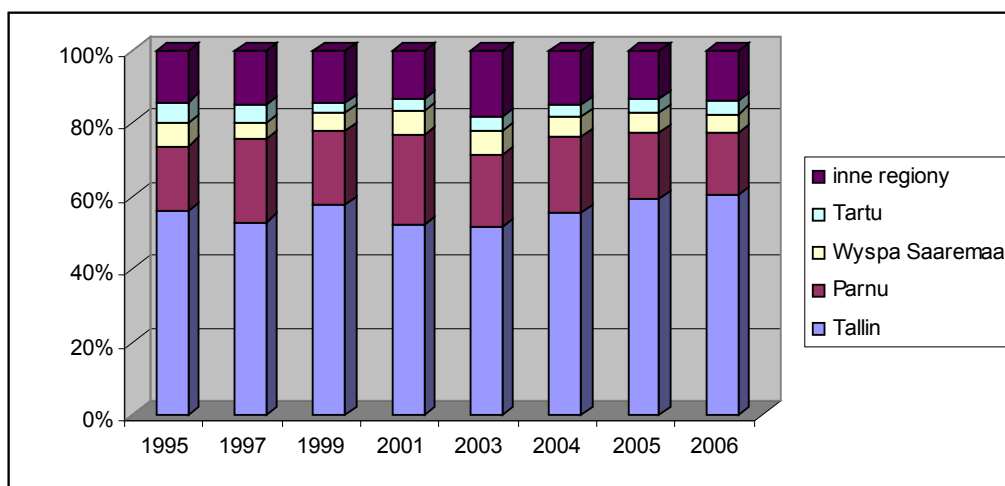
Estonię można podzielić na cztery regiony turystyczne, w których widoczny jest ruch turystów zarówno zagranicznych, jak i krajowych. Są to zachodnie wybrzeże, Estonia południowa i północna (lub północno-wschodnia) oraz Tallin.

W tabeli poniżej przedstawione są liczby odpowiadające kolejnym miejscowościom w danych regionach. Wyszczególniono w nich osobno dla zachodniego wybrzeża: Wyspę Saaremaa i Parnu, dla południowej Estonii Tartu oraz Tallin. Niestety północno-wschodnią część kraju wraz z ośrodkami: Narwa i Park Narodowy Lahemaa uwzględniono w pozostałych regionach.

Tabela 4. Noclegi zagranicznych turystów w estońskich obiektach zakwaterowania wg regionów (w tys.)

	1995	1997	1999	2001	2003	2004	2005	2006
Tallin	421	572	767	1002	1172	1526	1769	1824
Parnu	135	245	272	463	451	564	533	512
Wyspa Saaremaa	49	49	60	127	146	154	170	159
Tartu	42	51	41	62	86	96	114	113
inne regiony	106	162	189	257	413	407	396	412

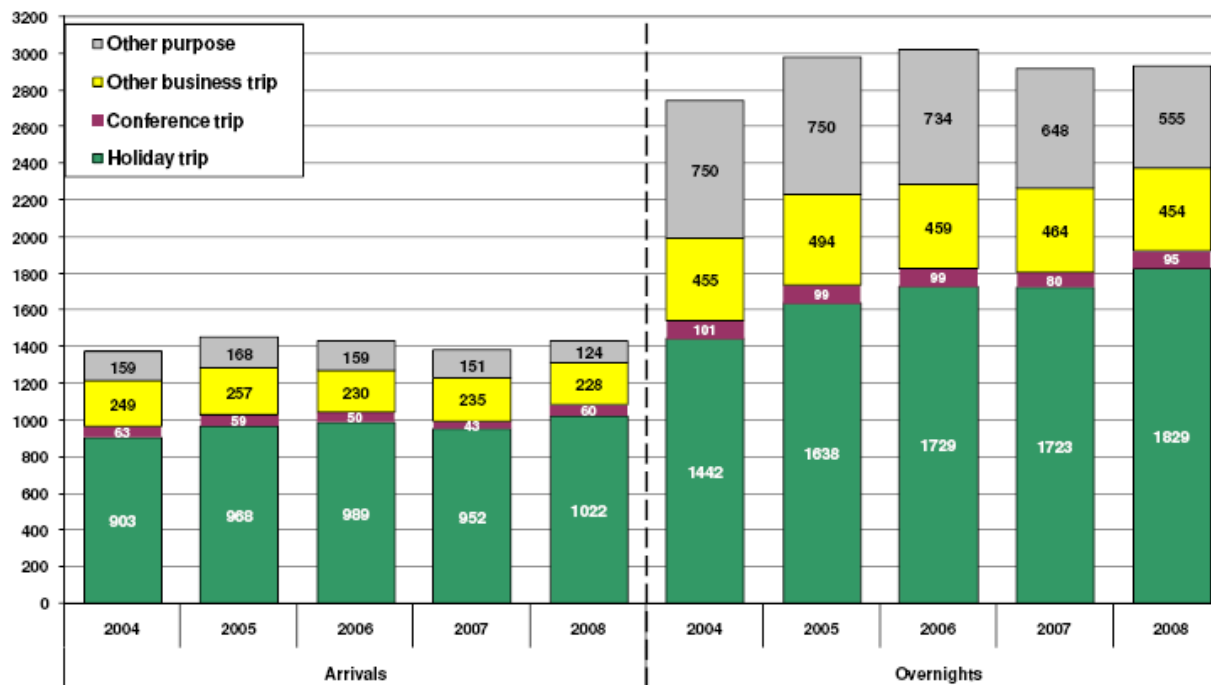
Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Noclegi turystów zagranicznych w estońskich obiektach zakwaterowania wg regionów (w %)

Zarówno na wykresie, jak i w tabeli widać, że najchętniej odwiedzanym regionem w Estonii jest Tallin. W tabeli widoczny jest ciągły wzrost liczby odwiedzających. Widać również, że Wyspa Saaremaa z roku na rok jest coraz częściej odwiedzana.

2.5 Cele przyjazdów

Wykres 3. Zagraniczni turyści i ich noclegi w estońskich obiektach zakwaterowania wg celów podróży w latach 2004-2008 (w tys.)

Podróże wakacyjne podróże do Estonii z innych krajów stanowiły 62%, a podróże konferencyjne zaledwie 3%. Inne biznesowe przyjazdy stanowiły cele dla 15% zagranicznych podróżnych, a inne, spośród których wyróżnić można przyjazdy zdrowotne, 19% zagranicznych noclegów. Turystyka wycieczkowa wzrosła o 6%, a konferencyjna aż o 18%, po osiągnięciu spadku w 2007 r. Liczba noclegów osób przyjeżdżających w celach biznesowych nieco spadła (-2%), podczas gdy liczba ilości noclegów odwiedzających Estonię w innych celach stale spada kontynuując pokaźny spadek (-14%).

2.6 Miejsce zakwaterowania

Tabela 5. Pojemność miejsc zakwaterowania w Estonii

	Pojemność miejsc zakwaterowania				Wzrost		
	2005	2006	2007	2008	2006/2005	2007/2006	2008/2007
Ilość pokoi	14,474	16,613	18,068	19,684	15%	9%	9%
Ilość łóżek	31,589	37,494	40,427	44,117	19%	8%	9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Tabela 6. Liczba ośrodków zakwaterowania ustanowionych w Estonii w latach 1994-2006

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczb. wszystkich obiektów zakwaterowania	363	412	420	543	609	784	951
Ilość miejsc z tych obiektach	18 640	20 335	22 849	27 487	32 899	38 088	40 850
Liczb. ośrodków spa	13	14	15	19	24	25	23
Ilość miejsc z tych obiektach	2348	2379	2705	3665	4722	4741	5049

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Z powyższych tabel wynika, że z roku na rok liczba obiektów noclegowych w Estonii stale rośnie. Największy wzrost odnotowany (15%) w 2006 r. w porównaniu do poprzedniego 2005 r.

Liczba hoteli spa również wzrosła, co wpłynęło na ogólną większą liczbę obiektów zakwaterowania w Estonii. Można zauważyć, że w roku 2006 spadek w liczbie hoteli spa nie spowodował zmniejszenia ilości miejsc noclegowych w tych hotelach. Prawdopodobnie inne hotele rozbudowały się zwiększając tym samym ilość miejsc noclegowych i zrównoważyły, a nawet przewyższyły liczbę zredukowanych miejsc.

Tabela 7. Zakwaterowania turystów wg regionów w 2008 roku.

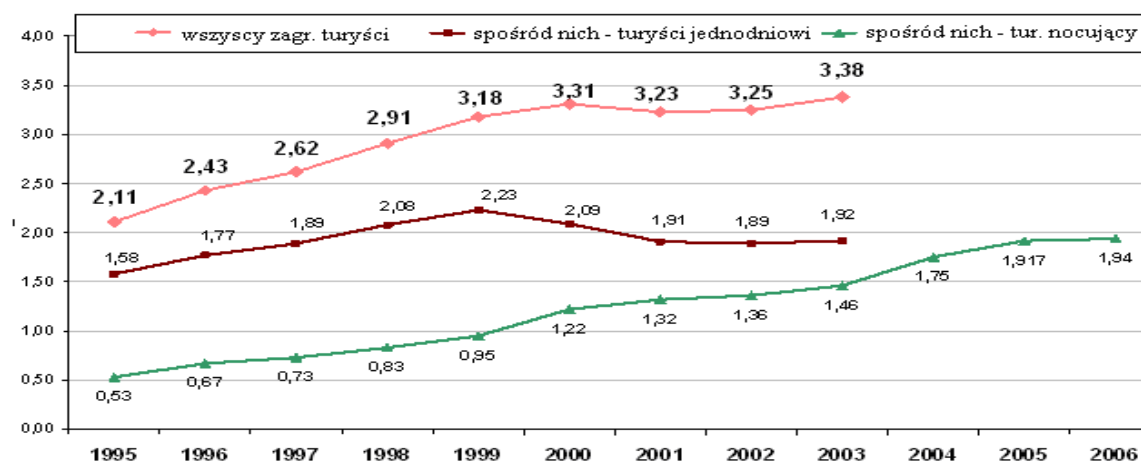
Zakwaterowanie	Suma	Północna Estonia	Półn.- Zach. Estonia	Estonia central.	Wsch. Estonia	Południowa Estonia
Placówki kwaterowania	721	155	52	67	199	248
Pokoje	16 229	7 541	1 140	868	3 464	3 216
Łóżka	34 869	15 469	2 340	2 009	7 551	7 500
Obłożenie pokoi (%)	29	30	28	18	32	27
Obłożenie łóżek (%)	23	24	24	13	25	21
Ilość zakwaterowanych turystów	121 407	62 454	8 106	5 256	20 101	25 490
Spędzone noce	226 109	105 753	15 806	7 557	52 901	44 092
Krajowi turyści	96 269	18 659	12 352	6 057	26 112	33 089
Zagraniczni turyści	129 840	87 094	3 454	1 500	26 789	11 003
Średni koszt noclegu (w koronach estońskich)	429	536	377	430	280	372

Źródło: Statistics Estonia

W ciągu 2008 r. największym zainteresowaniem cieszyła się północna Estonia, która obsłużyła ponad **87 tys.** turystów zagranicznych. Drugie miejsce zajmuje wschodnia część kraju, natomiast na trzecim miejscu znajduje się południe.

2.7 Długość pobytu

Na poniższym wykresie widać, że spośród wszystkich turystów zagranicznych przyjeżdżających do Estonii, zaledwie 1/3 z nich to osoby, które przyjechały do tego kraju na dłużej niż 24h. Znacznie więcej jest odwiedzających, czyli osób, które przyjechały do Estonii na jeden dzień i nie nocowały.

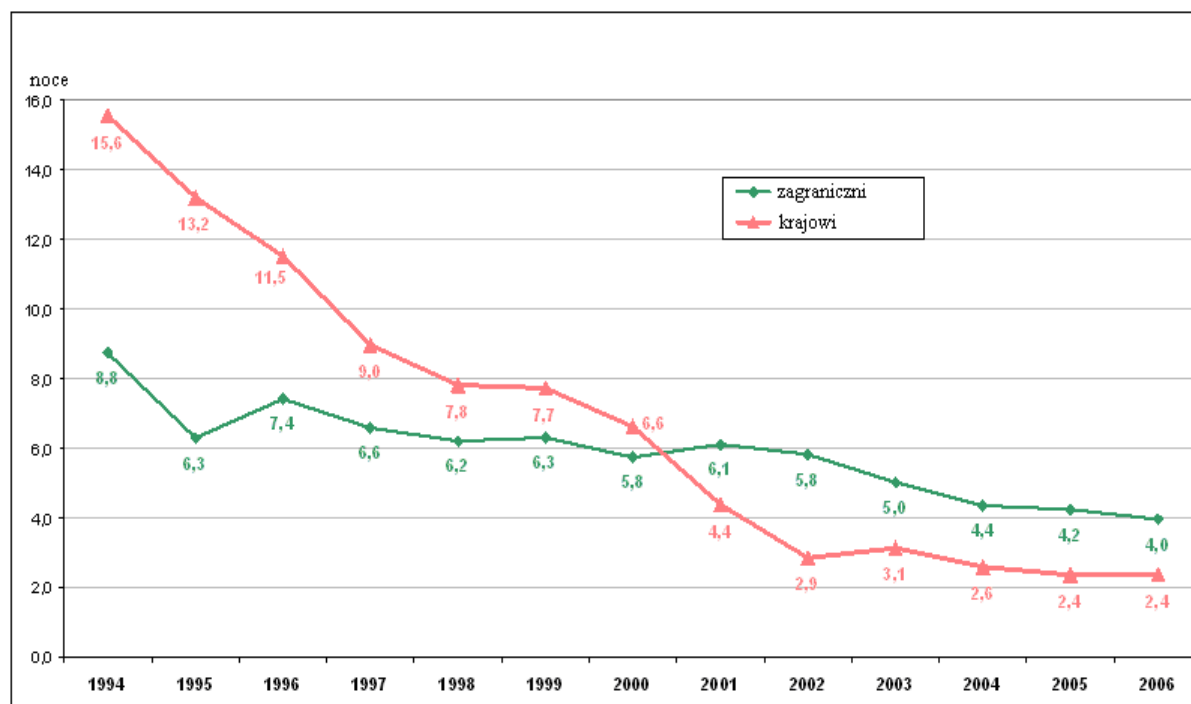
Wykres 4. Przyjazdy turystów zagranicznych do Estonii w latach 1995 – 2006⁹

Tabela 8. Zagraniczni turyści nocujący w hotelach spa w Estonii
w latach 2000- 2006

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Turyści zagraniczni	59 500	76 478	91 282	134 322	200 294	196 981	219 485
Finlandia	56 562	72 277	84 106	109 097	159 696	145 750	151 026
Szwecja	1 329	1 420	2 737	7 075	14 513	21 812	23 987
Rosja	516	927	1 347	3 535	4 830	6 309	10 422
Norwegia	127	211	474	1 141	2 672	5 633	10 148
Łotwa	76	213	353	1 841	2 589	3 964	6 766
Niemcy	339	572	654	3 877	6 122	4 545	4 207
Inne kraje	551	858	1 611	7 756	9 872	8 968	12 929

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Na przestrzeni lat 2000 – 2006 liczba turystów nocujących w hotelach spa stale rośnie. Jedynie w 2005 odnotowany został spadek. W porównaniu w wykresie poniżej - choć turystów jest więcej, liczba spędzonych nocy stale maleje.

Wykres 5. Średnia długość pobytu w estońskich hotelach spa i ośrodkach zdrowotnych w latach 1994 - 2006

⁹ Border Statistics of Estonia

Dysponując danymi o długości pobytu jedynie w hotelach spa i innych ośrodkach zdrowotnych stwierdzić należy, że w ciągu ostatnich 10 lat ilość nocy spędzonych w tych placówkach gwałtownie spada, choć turystów jest więcej.

2.8 Środki lokomocji

Tabela 9. Międzynarodowe przyjazdy do Estonii wg środka transportu w latach 2000-2003 (w tys.)

<u>Rok</u>	<u>2000</u>	<u>Udział</u> <u>w 2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>Udział</u> <u>w 2003</u>
Kursy regularne	2112	64%	2012	2042	2019	60%
Statki rejsowe	109	3%	132	118	175	5%
Samoloty	149	4%	152	161	185	5%
Samochód	851	26%	899	897	962	28%
Pociąg	38	1%	36	35	37	1%
suma	3310	100%	3230	3253	3378	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Estonian Border Guard

W tabeli 9. zamieszczone zostały dane dotyczące przybywających do Estonii różnymi środkami komunikacji w latach 2000 – 2003. nadal prym w lokomocji wiodą kursy regularne, które po 4% spadku w 2000 roku nadal stanowią **60%** całego transportu. Drugie miejsce zajmuje samochód. Ten z kolei zanotował 2% wzrost w 2003r. względem roku 2000. W 2003 r. 5% w transporcie do Estonii stanowią zarówno samolot, jak i statki rejsowe. Najmniejszy udział w rynku transportu turystycznego przypada liniom kolejowym – zaledwie 1%.

2.9 Dochody z turystyki

W ciągu pierwszych dziewięciu miesięcy 2008 roku dochody z turystyki w Estonii wynosiły w 2008 r. wynosiły **888 mln EUR**. Po spadku w 2007 r. dochody znów zaczęły wzrastać w 2008 r., przekraczając także poziom osiągnięty w 2006 r., który był z kolei większy niż w 2007 r. Było to 11.6% więcej niż w roku poprzednim.

Wydatki zagranicznych turystów w Estonii były równoważne z kwotą **646 mln EUR**. Porównując z rokiem 2007 było to **10.8%** więcej i 1.2% niż w 2006 r. Na bilety i przejazdy w Estonii turyści wydali 242 mln EUR, to jest 13.7% więcej niż w 2007 roku.

Rozdział III

3. Rynek emisji turystycznej

3.1 Turystyka krajowa

Ostatnie kilka lat mocnego wzrostu, turystyka krajowa ukazała skromne wyniki w 2008 r. Najbardziej znaczącym czynnikiem przyczyniającym się do tak dużego wzrostu w 2006 i 2007 r. był ekonomiczny wzrost, który umożliwił Estończykom częstsze podróżowanie po kraju oraz przyczynił się do zwiększenia wydatków na konferencje i podróże motywacyjne zarówno w publicznym, jak i prywatnym sektorze.

Pierwsze miesiące 2008 roku. pokazały zmniejszenie krajowego ruchu turystycznego, który rozpoczął się od czerwca zaczął spadać co widoczne jest w noclegach i przyjazdach krajowych. Głównym powodem, za którym stoi spadek, jest spowolnienie ekonomiczne, które zredukowało wyjazdy biznesowe i motywacyjne.

Krajowe wyjazdy wakacyjne spadły głównie w miesiącach czerwiec – wrzesień. Pogarszające się warunki ekonomiczne, dosyć deszczowa pogoda w letnich miesiącach oraz większa liczba miejsc za granicą atrakcyjniejszych cenowo, oferowanych wiosną i zimą, mogą mieć także negatywny wpływ na letnią turystykę krajową.

W 2008 r. 944 325 krajowych turystów zostało na noc w estońskich ośrodkach zakwaterowania. Porównując z rokiem ubiegłym ich liczba zmalała o **18.400 lub o 1.9%**. Liczba nocy spędzonych przez krajowych turystów osiągnęła **1.67 mln**, spadając o **5%**. Również biznesowe i prywatne wycieczki były nieco krótsze niż w 2007 r. Zarówno hotele spa, jak i inne ośrodki noclegowe doświadczyły spadków w liczbie turystów. Wakacje stanowiły 44% krajowych noclegów, podróże konferencyjne 6%, biznesowe 26%, natomiast prywatne 24%.

Liczba turystów nocujących na wyjazdach wakacyjnych spadła o 0.8%, podczas gdy w sektorze prywatnych wyjazdów spadła o 7%. Podróże biznesowe i konferencyjne również odnotowały 11% spadek.

3.1.1 Turyści podróżujący w granicach kraju

Tabela 10. Przyjazdy turystów krajowych do miejsc zakwaterowania

2004	2005	2006	2007	2008
547 712	619 168	831 504	962 721	944 325

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Tabela 11. Zmiany liczbowe i procentowe (w poszczególnych latach)

Rok	2005	2006	2007	2008
Liczba	71 456	212 336	131 217	-18 396
Procent	13%	34%	16%	-1,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Zawarte dane w tabelach 8 i 9 ukazują zmiany liczbowe i procentowe w krajowym ruchu turystycznym wg przyjazdów. W roku 2008 widoczny jest spadek liczby przyjezdnych o 18.396 osób. Procentowo stanowi to 1,9%.

Tabela 12. Liczba turystów nocujących w estońskich ośrodkach zakwaterowania

2004	2005	2006	2007	2008
1 010 909	1 129 118	1 522 963	1 759 045	1 669 550

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

Z powyższej tabeli zauważyć można, że spadek w liczbie podróżujących po kraju widoczny jest również w liczbie turystów nocujących. Zmiany procentowe i liczbowe przedstawione są w tabeli poniżej.

Tabela 13. Zmiany liczbowe i procentowe w liczbie turystów nocujących

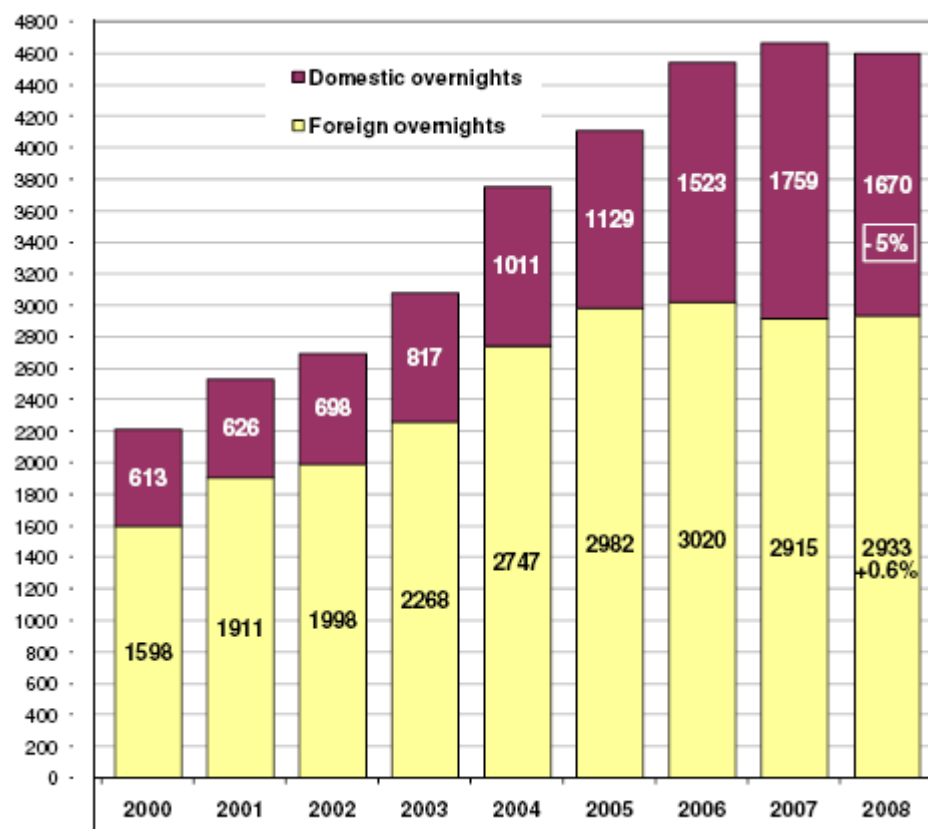
Rok	2005	2006	2007	2008
Liczbowe	118 209	393 845	236 082	- 89 495
Procentowe	12%	35%	16%	-5,1%

R
Estonia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statistics Estonia

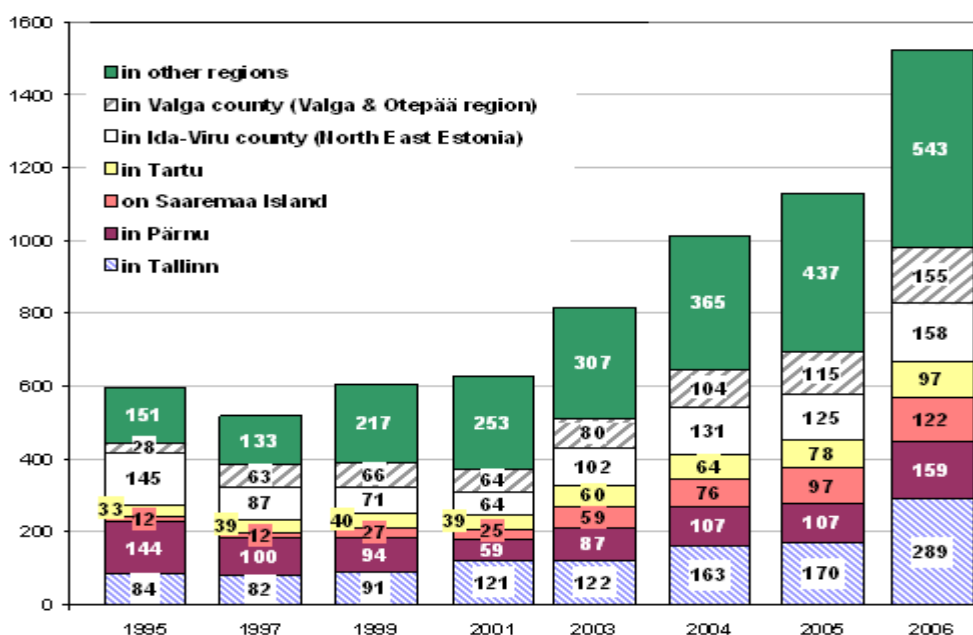
Zmiana w liczbie turystów nocujących wynosi **- 89 495**. Procentowo jest to spadek o **-5,1 %**.

Na wykresie poniżej zauważyć można, że w roku 2008 liczba turystów zagranicznych w estońskich obiektach zakwaterowania wzrosła, w przeciwieństwie do liczby turystów krajowych, gdzie ich ilość zmalała.

Wykres 6. Udział noclegów turystów krajowych względem noclegów turystów zagranicznych.

3.1.2 Odwiedzane regiony

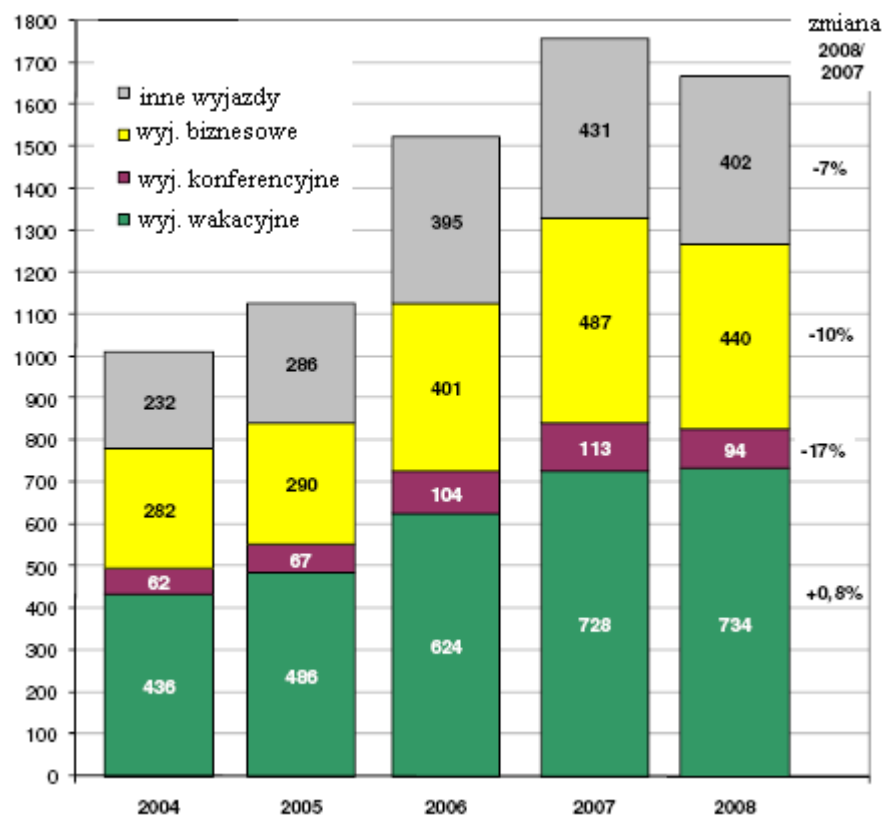

Wykres 7. Noclegi krajowych turystów w obiektach zakwaterowania w Estonii w latach 1995 – 2006.

Analizując wykres 7 zauważyć można, że najczęściej odwiedzanym regionem jest Tallin (tak jak w turystyce zagranicznej). Drugą najchętniej odwiedzaną destylacją jest Parnu, a zaraz po tym regionie Ida-Viru region, czyli północno-zachodnia Estonia oraz region Valga i Otepää. Następne w kolejności są Wyspa Saaremaa i Tartu.

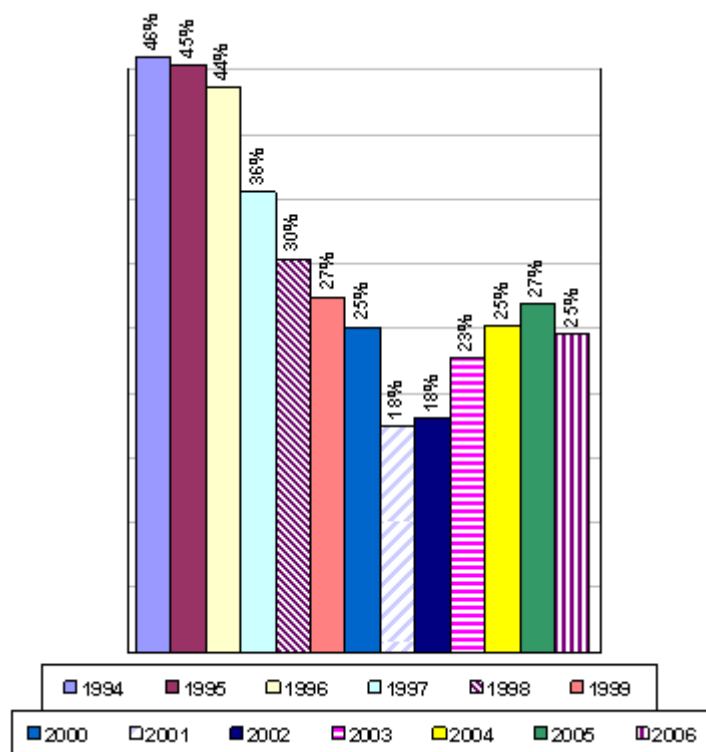
3.1.3 Cele przyjazdów

Wykres przedstawiony poniżej obrazuje udział podróży krajowych wg celów w jakich poruszają się osoby. Krajowe wyjazdy wakacyjne w 2008 r. zanotowały niewielki wzrost względem roku ubiegłego, ale w liczba noclegów osób przybywających w celach biznesowych i konferencyjnych znacznie spadła. Wyjazdy wakacje stanowiły 44% krajowych noclegów, podróże konferencyjne 6%, biznesowe 26%, natomiast prywatne 24%.

Wykres 8. Noclegi turystów krajowych w obiektach zakwaterowania wg celu podróży w latach 2004 – 2008

3.1.4 Miejsce zakwaterowania

Wykres 9. Procentowy udział nocy spędzonych w hotelach spa wśród wszystkich krajowych noclegów w latach 1994 – 2006.

Tabela 14. Zakwaterowania turystów wg regionów w roku 2008.

Źródło: Statistics Estonia

W roku 2006 noclegi te stanowiły 25% wśród wszystkich noclegów, więc 75% innych obiektów stanowiło miejsce zakwaterowania dla reszty turystów krajowych. Zmiana względem roku poprzedniego wynosi 2%.

3.2 Turystka zagraniczna

Wyjazdy Estończyków do:

➔ **LITWA** – w 2007 roku **59.1 tys.** Estończyków odwiedziło Litwę. Spośród wszystkich zagranicznych turystów stanowili oni 3,9 % i znalazły wśród 10 krajów odwiedzających Litwę.

Estija Estonia	140,4	81,3	3.0 %	59,1	4.0 %	42.1 %
-------------------	-------	------	-------	------	-------	--------

Wszystkie przyjazdy Estończyków na Litwę wyniosły w 2007 r. 140,4 tys., z czego 59,1 tys. to wyjazdy turystyczne i stanowiły one niecałą połowę (**42.1%**). ³/₄ odwiedzających Estończyków nocowało w hotelach i motelach – 75%, u przyjaciół lub bliskich – 23%, natomiast 2% to inne noclegi (sanatorium lub camping).

Z 59.1 tys. Estończyków, **19.2 tys.** osób po raz pierwszy odwiedziło Litwę, a 39.9 tys. odwiedziło ten kraj po raz kolejny. Suma nocy spędzonych w litewskich

	Suma	Północna Estonia	Półn.- Zach. Estonia	Estonia centralna	Wsch. Estonia	Połudn. Estonia
Zakwaterowanie						
Placówki kwaterowania	721	155	52	67	199	248
Pokoje	16 229	7 541	1 140	868	3 464	3 216
Łóżka	34 869	15 469	2 340	2 009	7 551	7 500
Obłożenie pokoi (%)	29	30	28	18	32	27
Obłożenie łóżek (%)	23	24	24	13	25	21
II. zakwaterow. turystów	121 407	62 454	8 106	5 256	20 101	25 490
Spędzone noce	226 109	105 753	15 806	7 557	52 901	44 092
Krajowi turyści	96 269	18 659	12 352	6 057	26 112	33 089
Zagraniczni turyści	129 840	87 094	3 454	1 500	26 789	11 003
Średni koszt noclegu (w koronach estońskich)	429	536	377	430	280	372

ośrodkach zakwaterowania przez turystów z Estonii wynosiła w 2007 r. **196.2 tys.**, a średnia długość pobytu wynosiła **3.89** czyli prawie 4 noce.

Tabela 15. Turystyczne przyjazdy na Litwę wg środka transportu w 2007 r. (w %)

Šalis Country	Laivas, keltas Boat, ferry	Lėk-tuvas Aircraft	Leng-vasis auto- mobilis Car	Maršru-tinis auto-busas Regular travel by bus	Nereguliariųjų reisų autobusas Non-scheduled travel by bus	Traukinys Rail	Kita Other	Iš viso Total
Baltarusija / Belarus	0,1	0,1	68,5	20,1	2,8	7,3	1,2	100,0
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	0,9	82,2	16,2			0,7		100,0
Čekija / Czech Republic		52,1	42,2	1,2		1,0	3,6	100,0
Danija / Denmark	2,3	90,2	5,1	0,6	0,4		1,4	100,0
Estija / Estonia	0,2	12,1	60,6	1,8	23,4		1,9	100,0
Ispanija / Spain		73,3	24,1	0,8	1,2		0,6	100,0

Źródło: Statistics Lithuania

W powyżej tabeli widać, że przeważającym środkiem lokomocji Estończyków w podróżach na Litwę, przeważał samochód – **60.6 %**, następnie, daleko za autem, jest autokar – 23.4 %. 12.1 % stanowi samolot.

Tabela 16. Turystyczne przyjazdy na Litwę wg krajów i grup wiekowych w 2007 r. (w %)

Šalis / Country	15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65+	Iš viso / Total
Baltarusija / Belarus	14	34	29	14	5	4	100
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	5	43	25	18	8	1	100
Čekija / Czech Republic	1	34	35	22	5	3	100
Danija / Denmark	4	23	26	33	12	2	100
Estija / Estonia	6	26	40	18	9	1	100
Ispanija / Spain	13	41	17	16	11	2	100
Italia / Italy	7	37	26	19	9	1	100

Źródło: Statistics Lithuania

Spośród podanych w tabeli przedziałów wiekowych widać, że najwięcej turystów z Estonii to osoby w wieku 35-44 lat (**40%**) oraz 25-34 (**26%**), które odwiedziły Litwę.

Tabela 17 przedstawia procentowy rozkład odwiedzanych przez Estończyków regionów na Litwie. Najchętniej odwiedzanym jest Wilno i okolice (**58%**).

Tabela 17. Przyjazdy na Litwę wg krajów i odwiedzanych regionów w 2007 r.

Šalis Country	Iš viso kelionių, tūkst. Total trips, thous.	Vilnius	Kaunas	Klaipėda	Palanga	Trakai	Birštonas	Druskininkai	Kuršių nerija Curonian Lagoon
Baltarusija / Belarus	174,4	64 %	28 %	8 %	6 %	6 %	0,3 %	1.4 %	0.6 %
Čekija / Czech Republic	11,1	82 %	18 %	10 %	3 %	23 %		16.1 %	3.7 %
Danija / Denmark	32,2	45 %	19 %	44 %	20 %	10 %		0.4 %	5.7 %
Estija / Estonia	59,1	58 %	16 %	13 %	6 %	15 %	0,4 %	1.7 %	5.1 %
Ispanija / Spain	16,0	55 %	45 %	47 %	37 %	17 %	1,4 %	8.3 %	10.2 %
Italija / Italy	41,7	73 %	37 %	15 %	11 %	26 %	2,1 %	5.2 %	4.0 %

Źródło: Statistics Lithuania

Estończycy w 2007 r. odwiedzając Litwę wydali **57.2 mln litów litewskich**. Średnio podróż na Litwę kosztowała ich 967.6 litów, a średnia dzienna suma wydawana przez nich to 291.3 lity.

W porównaniu z rokiem 2006, na Litwę w 2007 r. przyjechało **21.4%** więcej Estończyków. W ilości spędzonych nocy było to 16.6% więcej¹⁰.

-> **FINLANDIA** – wg fińskich danych statystycznych co 10 turysta odwiedzający ich kraj pochodził z Estonii. Wydatki turystów z Estonii wzrosły w pierwszym kwartale 2008 r. porównując do roku poprzedniego.

Tabela 18. Suma nocy we wszystkich ośrodkach zakwaterowania od stycznia do grudnia w 2006 i 2007 roku.

Number of Nights Spent in All Accommodation Facilities in January-December 2006 and 2007

Country of Residence	January- December 2006	January- December 2007	Change	Change in %
Finland	13 165 119	13 694 358	529 239	4,0 %
Russia	677 451	853 974	176 523	26,1 %
Sweden	583 295	576 116	-7 179	-1,2 %
Germany	534 439	571 916	37 477	7,0 %
UK	478 851	515 989	37 138	7,8 %
France	232 247	237 479	5 232	2,3 %
USA	207 459	216 427	8 968	4,3 %
Estonia	194 507	208 343	13 836	7,1 %
Norway	206 185	201 287	-4 898	-2,4 %

Źródło: Statistics Finland

¹⁰ Statistics Lithuania

W tabeli powyżej zaobserwować można wzrost liczby nocy spędzonych przez Estończyków w Finlandii. W 2007 roku liczba tych nocy wynosiła **208.3 tys.** i w porównaniu z rokiem ubiegłym to jest 13.8 tys. więcej, a procentowa zmiana wynosi 7.1%.

Tabela 19. Noclegi Estończyków w Finlandii wg prowincji w 2006 r.

<i>Uusimaa</i>	74 240	<i>Etelä-Savo</i>	2 392
<i>of which Helsinki</i>	69 816	<i>Ostrobothnia</i>	2 243
<i>Lapland</i>	8 938	<i>Kainuu</i>	2 474
<i>The Åland Islands</i>	8 813	<i>North Karelia</i>	1 182
<i>Varsinais-Suomi</i>	18 166	<i>Satakunta</i>	4 192
<i>Pirkanmaa</i>	13 820	<i>Kymenlaakso</i>	2 202
<i>N. Ostrobothnia</i>	8 938	<i>Kanta-Häme</i>	3 383
<i>Central FIN</i>	23 224	<i>Itä-Uusimaa</i>	2 894
<i>South Karelia</i>	2 523	<i>S. Ostrob.</i>	1 556
<i>Pohjois-Savo</i>	6 011	<i>Centr. Ostrob.</i>	788
<i>Päijät-Häme</i>	6 528		

Źródło: Statistics Finland

Najchętniej odwiedzanym przez Estończyków regionem Finlandii jest Uusimaa, z której same Helsinki skupiają 69 816 noclegów, spośród wszystkich w tym regionie, których liczba wynosi 74 240. Drugim najczęściej odwiedzanym jest centralna Finlandia. Estończycy wydali w 2006 r. w Finlandii 86,3 mln EUR. Średnio na jednym wyjeździe wydawali 172 EUR, a dziennie 27 EUR¹¹.

- ➔ **WĘGRY** – w 2007 roku na Węgry przyjechało **20.5 tys.** Estończyków. Jest to wzrost o prawie 36% (dokładnie 35.9%) w porównaniu do roku poprzedniego¹².
- ➔ **ROSJA** – w 2007 r. do Rosji przyjechało **76.9 tys.** Estończyków, którzy nocowali w tym kraju.
- ➔ **SZWECJA** – **56.6 tys.** Estończyków odwiedziło w 2007 r. ten kraj i nocowało w szwedzkich obiektach zakwaterowania.
- ➔ **ŁOTWA** - **73.1 tys.** Estończyków odwiedziło w 2007 r. ten kraj i nocowało w łotewskich obiektach zakwaterowania¹³.

¹¹ Statistics Finland

¹² A. Michalska, *Analiza rynku turystycznego Węgier*, Kraków 2008

¹³ Statistics Estonia, *Database*

ROZDZIAŁ IV

4. Znaczenie rynku turystycznego dla Polski

Stosunki wstępne turystyki między Estonią a Polską są sprzyjające, ale możliwości są o wiele większe, pod warunkiem, że budowa sieci transportowej *Via Baltica and Rail Baltica* zostanie zakończona. Kraje bałtyckie uczynią duży postęp. Od końca marca 2000 roku, regularna linia autokarowa połączyła Estonię z Polską. Od października 2000 roku, Polskie Linie Lotnicze LOT, wznowiły regularny ruch lotniczy między Tallinem a Warszawą.

4.1 Przyjazdy Estończyków do Polski

Biorąc pod uwagę fakt, że polskie podróże każdego roku stale się zwiększają (38.3 mln wycieczek na rok), ciągle duży istnieje potencjał wyjazdowy do Estonii. W 2007 r. suma polskich wycieczek wzrosła o 14%, a podczas nich wydatki na podróż (średnio 400 EUR w czasie podróży). Liczba polskich turystów pokaźnie wzrosła w 2007 r. (30% porównując z rokiem 2006). W tym samym roku **18,5 tys.** polskich turystów nocowało w Estonii. Wynosi to **38 tys.** spędzonych w tym kraju **nocy**. W 2007 r. Polskę

odwiedziło **236,1 tys.** estońskich mieszkańców. Znaczna część z nich przyjechała do Polski w sprawach prywatnych lub tranzytem¹⁴.

Tabela 20. Przyjazdy cudzoziemców do Polski w latach 2005-2007 wg krajów (w tys.)

	Przyjazdy			Zmiany w 2007 r.				
	2005 rok	2006 rok	2007 rok	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok
Ogółem	64606,1	65114,9	66207,8	14,3%	3,9%	2,0%	-10,4%	1,7%
Wielka Brytania	345,1	455,4	548,1	16,8%	21,3%	16,6%	27,0%	20,4%
Włochy	247,0	276,2	326,7	54,8%	29,4%	11,8%	-6,3%	18,3%
Austria	282,2	304,0	317,8	35,5%	18,7%	7,7%	-28,8%	4,6%
Francja	219,6	229,9	258,0	14,0%	7,3%	14,4%	13,1%	12,2%
Holandia	334,7	409,9	362,9	-20,1%	10,1%	-5,1%	-24,8%	-11,5%
Litwa	1344,2	1459,4	1391,7	0,4%	0,2%	-5,3%	-14,2%	-4,6%
Łotwa	345,0	409,7	484,6	29,1%	31,0%	24,6%	-13,0%	18,3%
Węgry	248,7	268,1	273,0	46,9%	0,6%	-7,9%	-10,0%	1,8%
Estonia	156,1	185,6	236,1	28,3%	46,6%	34,1%	-2,8%	27,2%
Rumunia	78,2	95,0	98,9	-5,0%	-1,5%	14,5%	5,1%	4,2%

Źródło: Instytut Turystyki

Z badań Polskiego Instytutu Turystyki, że w roku 2007 do Polski przyjechało **236,1 tys.** turystów z Estonii. W porównaniu z rokiem ubiegłym jest to wzrost o **50,5 tys.** osób. Tabela 20 przedstawia także zmiany procentowe przyjazdów w poszczególnych kwartałach roku. We wszystkich kwartałach roku zmiany są dodatnie w liczbie odwiedzających, jedynie ostatni, IV kwartał przedstawia procent ujemny. Porównując zmiany procentowe z tabeli 20 w poszczególnych kwartałach ze zmianami liczbowymi w liczbie turystów w poszczególnych miesiącach w tabeli 21, zmiany te się pokrywają.

Biorąc pod uwagę sumę wszystkich przyjazdów do Polski w 2007 r., która wynosiła 66 207,8 tys., odwiedziny mieszkańców Estonii stanowiły niecały 1% pośród wszystkich przyjazdów. Porównując tę sumę (236,1 tys.) z przyjazdami innych narodowości do naszego kraju, Estonia nie wypada najgorzej. Podobną liczbę przyjazdów notuje się z Węgier, Francji czy Największą liczbę przyjazdów do Polski stanowią kraje sąsiadujące – Niemcy, Czechy, Ukraina, Białoruś, Słowacja, Rosja i Litwa. Przyjazdy turystów z tych krajów odnotowuje się w milionach.

¹⁴ www.estemb.pl

Tabela 21. Przyjazdy cudzoziemców do Polski wg krajów w każdym miesiącu 2007 roku (w tys.)

kraj	I 2007	II 2007	III 2007	IV 2007	V 2007	VI 2007	VII 2007	VIII 2007	IX 2007	X 2007	XI 2007	XII 2007	razem 2007
Ogółem	4599.8	4574.5	5435.3	5463.6	5859.2	5901.1	6609.0	6621.9	5901.0	5625.1	4672.4	4945.0	66207.8
Niemcy	2667.4	2675.3	3062.3	3236.2	3347.9	3275.5	3794.2	3770.4	3410.4	3171.8	2706.7	2984.7	38102.7
Czechy	491.2	470.3	589.0	576.7	698.5	712.4	740.5	732.6	658.4	680.3	488.2	454.0	7292.1
Ukraina	436.2	439.0	526.2	423.2	468.4	469.6	471.7	483.0	431.6	436.6	422.2	435.9	5443.8
Białoruś	295.8	293.0	314.5	297.0	329.9	343.2	345.4	344.6	326.2	336.6	317.5	317.8	3861.4
Słowacja	164.9	182.1	306.5	272.6	317.4	292.4	309.9	340.5	288.3	333.8	209.8	191.5	3209.9
Rosja	152.0	90.5	139.4	132.8	140.8	139.5	172.2	179.4	134.8	119.2	117.0	108.9	1626.4
Litwa	108.6	90.5	106.4	117.3	104.3	153.6	158.0	157.8	119.5	106.6	85.6	83.7	1391.7
Wielka Brytania	25.2	33.7	40.7	39.7	47.4	52.7	53.5	60.3	54.2	45.6	45.4	49.6	548.1
Łotwa	30.9	29.1	35.9	43.3	33.1	50.4	66.3	67.7	46.2	35.8	22.1	23.9	484.6
Holandia	26.6	59.0	31.7	20.6	28.5	25.0	43.3	46.7	26.9	21.2	17.3	16.0	362.9
USA	11.8	12.4	21.5	21.8	35.7	47.8	52.8	33.1	32.9	24.7	17.7	18.8	331.0
Włochy	22.2	19.2	25.2	30.7	27.2	29.0	30.8	46.4	32.6	24.0	18.6	21.1	326.7
Austria	20.9	21.3	23.4	29.1	29.1	33.0	33.3	34.0	32.6	26.9	16.5	17.9	317.8
Węgry	15.2	16.0	25.6	22.7	23.6	25.9	35.7	33.9	23.5	24.9	14.1	11.9	273.0
Francja	14.4	16.3	20.0	20.8	21.3	21.7	26.5	31.4	27.8	21.4	17.9	18.5	258.0
Estonia	14.1	15.9	18.1	18.1	16.2	25.2	31.2	32.4	23.4	16.4	12.2	12.7	236.1

Źródło: Instytut Turystyki

Z tabeli powyżej wynika, że Estonia znajduje się na 16 miejscu pod względem liczby turystów odwiedzających Polskę. W ciągu całego roku 2007 najwięcej podróżujących z Estonii do Polski w celach turystycznych, było w miesiącach lipcu i sierpniu, z czego największa liczba przypada na sierpień – **32,4 tys.** osób. Przypuszczać można, że miesiące te wiążą się z podróżami w większości wakacyjnymi. Najmniejsza liczba turystów z Estonii odwiedziła Polskę w listopadzie – jedynie **12,2 tys.**

4.2 Przyjazdy Polaków do Estonii

W tabeli poniżej prezentują się dane dotyczące liczby turystów przyjeżdżających do Estonii w latach 2006-2007. W 2007 r. liczba polskich turystów podróżujących do Estonii wyniosła **18,5 tys.** Jest to zmiana liczbowa o 4 315 osób w porównaniu do roku 2006. Procentowo wynosi ona **30%**. Pośród wszystkich podróżujących do Estonii, Polska w 2007 r. osiągnęła największy procentowy wzrost. Nawet sąsiadująca Rosja czy Łotwa nie uzyskała takich wyników. Liczby w tabeli 22 pokazują, iż przyjazdy Rosjan do Estonii w 2007 r. zanotowały spadek aż o 16% względem roku poprzedniego. Stanowi to prawie 11 tys. osób. Ilość osób podróżujących z Łotwy wzrosła o 14%, a Litwy o 19%, co też stanowi duży procent.

Liczby z tabeli 22 przekładają się na dane przedstawiające noclegi w Estonii znajdujące się w tabeli 23.

Tabela 22. Przyjazdy do Estonii wg krajów w 2006 i 2007 r. oraz zmiany liczbowe i procentowe w ilości przyjazdów w tych latach.

	2006	2007	Zmiana	
			2007	2007
Finland	749 132	707 124	-42 008	-6%
Germany	90 073	87 109	-2 964	-3%
Sweden	105 939	90 221	-15 718	-15%
Russia	67 201	56 407	-10 794	-16%
Latvia	65 559	74 667	9 108	14%
Norway	48 863	55 999	7 136	15%
UK	61 393	56 113	-5 280	-9%
Lithuania	29 889	35 561	5 672	19%
Italy	26 753	24 901	-1 852	-7%
Poland	14 240	18 555	4 315	30%
USA	19 856	22 169	2 313	12%
France	16 510	17 813	1 303	8%

Źródło: Statistics Estonia

Tabela 23. Noclegi turystów w ośrodkach zakwaterowania w 2006 i 2007 r. wg krajów oraz liczbowe i procentowe zmiany w ilości tych noclegów.

	2006	2007	Zmiana	
			2007	2007
Finland	1 501 481	1 425 926	-75 555	-5%
Germany	185 550	177 355	-8 195	-4%
Sweden	236 998	195 748	-41 250	-17%
Russia	176 862	149 663	-27 199	-15%
Latvia	101 300	119 429	18 129	18%
Norway	134 741	148 254	13 513	10%
UK	155 667	140 230	-15 437	-10%
Lithuania	52 202	61 207	9 005	17%
Italy	61 348	60 393	-955	-2%
Poland	31 802	38 274	6 472	20%
USA	49 460	53 599	4 139	8%
France	35 817	37 791	1 974	6%

Źródło: Statistics Estonia

Tabela 23 prezentuje dane dotyczące noclegów polskich turystów w estońskich placówkach zakwaterowania. Suma nocy spędzonych w tych placówkach wynosi w przybliżeniu **38.3 tys.** Jest to 6 472 nocy więcej niż w roku poprzednim. Zmiana procentowa wynosi **20%**. W porównaniu z innymi krajami podobną zmianę procentową zanotowała Łotwa i Litwa. Natomiast spadek w liczbie turystów z Rosji widoczny jest także w ilości spędzonych nocy w Estonii. To spadek o 15 %.

PODSUMOWANIE

Po przeanalizowaniu rynku turystycznego Estonii, stwierdzam, że zagraniczny ruch turystyczny koncentruje się głównie w najbardziej znanych regionach kraju. Najczęściej wybraną destynacją jest stolica kraju – Tallin, na kolejnych zaś miejscach znajdują się: wyspy (najczęściej Saaremaa), region Parnu i Voru oraz Tartu i Narwa. Estonię odwiedzają kraje głównie znajdujące się w niedalekim jej sąsiedztwie. Są to Finlandia (najwięcej odwiedzających), Niemcy, Szwecja, Rosja, Norwegia czy Łotwa. Chętnie Estonię odwiedzali również Amerykanie oraz Japończycy.

Biorąc pod uwagę turystykę krajową, ruch turystyczny koncentruje się podobnie jak ruch zagraniczny, na tych samych regionach. Większość wycieczek to wyjazdy wakacyjne, ale podróży biznesowych jest również dużo.

Dużym motorem napędowym turystyki w Estonii stało się jej wejście do Unii Europejskiej w 2004 r. oraz przystąpienie w 2007 r. do strefy krajów Schengen. Ułatwienie podróżowania i swobodne przekraczanie granic to powód do częstszego odwiedzania, nawet przejazdem.

Myślę, że Estonia jest krajem, który jeszcze może się rozwinąć po względem turystycznym. Potrzebuje tylko dobrej reklamy i większego zaplecza oraz lepszej infrastruktury turystycznej. W każdym kraju drzemie potencjał, trzeba go tylko dobrze wykorzystać.

BIBLIOGRAFIA

1. Giedz Maria, *Poznaj Świat*, nr 7 (570), lipiec 2004
2. Kruczek Zygmunt, *Europa. Geografia turystyczna*, Proksenia, Kraków 2008
3. Michalska Anna, *Analiza rynku turystycznego Węgier*, Kraków 2008 [na:] http://itir.awf.krakow.pl/strony_st/projekty/wegry/anna_michalska.pdf
4. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Estonia> (data aktualizacji - 14.04.2009, data odczytu: 21.04.2009)
5. <http://przewodnik.onet.pl/1117,12411,1362394.artykuł.html> (data odczytu: 21.04.2009)
6. www.estemb.pl (data odczytu: 25.04.2009)
7. www.stat.ee/statistics (data odczytu: 22.04.2009)
8. www.intur.com.pl/statystyka.htm (data odczytu: 26.04.2009)
9. <http://www.waytorussia.net/Features/Stats/> (data odczytu: 25.04.2009)
10. <http://www.stat.gov.lt/en/> (data odczytu: 25.04.2009)
11. [http://www.mek.fi/w5/meken/index.nsf/\(Pages\)/Travel_to_Finland](http://www.mek.fi/w5/meken/index.nsf/(Pages)/Travel_to_Finland)

(data odczytu: 25.04.2009)

SPIS FOTOGRAFII I RYSUNKÓW

Fot 1. Ludowy strój kobiecy	11
Fot 2. Tallin – stare miasto	13
Fot 3. Kuressaare	15
Fot 4. Narwa – twierdza	15
 Rys 1. Podział administracyjny Estonii na 15 prowincji	6

SPIS TABEL

Tabela 1. Przyjazdy turystów wg obiektów zakwaterowania w Estonii wg krajów rezydowania	17
Tabela 2. Zmiany procentowe i liczbowe przyjazdów turystów wg obiektów zakwaterowania wg krajów rezydowania	18
Tabela 3.1. Ilość osób nocujących w ośrodkach zakwaterowania w Estonii	19
Tabela 3.2. Zmiany % i liczbowe	19
Tabela 4. Noclegi zagranicznych turystów w estońskich obiektach zakwaterowania wg regionów (w tys.)	21
Tabela 5. Pojemność miejsc zakwaterowania w Estonii	23
Tabela 6. Liczba ośrodków zakwaterowania ustanowionych w Estonii w latach 1994-2006	23
Tabela 7. Zakwaterowania turystów wg regionów w 2008 roku.	24
Tabela 8. Zagraniczni turyści nocujący w hotelach spa w Estonii w latach 2000-2006	25
Tabela 9. Międzynarodowe przyjazdy do Estonii wg środka transportu w latach 2000-2003 (w tys.)	26
Tabela 10. Przyjazdy turystów krajowych do miejsc zakwaterowania	27
Tabela 11. Zmiany liczbowe i procentowe (w poszczególnych latach)	28
Tabela 12. Liczba turystów nocujących w estońskich ośrodkach zakwaterowania.....	28
Tabela 13. Zmiany liczbowe i procentowe w liczbie turystów nocujących	28
Tabela 14. Zakwaterowania turystów wg regionów w roku 2008.	31

Tabela 15. Turystyczne przyjazdy na Litwę wg środka transportu w 2007 r. (w %)	
Tabela 16. Turystyczne przyjazdy na Litwę wg krajów i grup wiekowych w 2007 r. (w %)	33
Tabela 17. Przyjazdy na Litwę wg krajów i odwiedzanych regionów w 2007r.....	33
Tabela 18. Suma nocy we wszystkich ośrodkach zakwaterowania od stycznia do grudnia w 2006 i 2007 roku.	34
Tabela 19. Noclegi Estończyków w Finlandii wg prowincji w 2006 r.	34
Tabela 20. Przyjazdy cudzoziemców do Polski w latach 2005-2007 wg krajów (w tys.)	36
Tabela 21. Przyjazdy cudzoziemców do Polski wg krajów w każdym miesiącu 2007 roku (w tys.)	37
Tabela 22. Przyjazdy do Estonii wg krajów w 2006 i 2007 r. oraz zmiany liczbowe i procentowe w ilości przyjazdów w tych latach.	38
Tabela 23. Noclegi turystów w ośrodkach zakwaterowania w 2006 i 2007 r. wg krajów oraz liczbowe i procentowe zmiany w ilości tych noclegów.	39

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Zagraniczni turyści w ośrodkach zakwaterowania w Estonii wg kraju rezydowania w latach 1995 – 2006 (w tys.)	21
Wykres 2. Noclegi turystów zagranicznych w estońskich obiektach zakwaterowania wg regionów (w %).	22
Wykres 3. Zagraniczni turyści i ich noclegi w estońskich obiektach zakwaterowania wg celów podróży w latach 2004-2008 (w tys.)	22
Wykres 4. Przyjazdy turystów zagranicznych do Estonii w latach 1995–2006....	24
Wykres 5. Średnia długość pobytu w estońskich hotelach spa i ośrodkach zdrowotnych w latach 1994 – 2006	25
Wykres 6. Udział noclegów turystów krajowych względem noclegów turystów zagranicznych.	29
Wykres 7. Noclegi krajowych turystów w obiektach zakwaterowania w Estonii w latach 1995 – 2006.	29

Wykres 8. Noclegi turystów krajowych w obiektach zakwaterowania wg celu podróży w latach 2004 – 2008	30
Wykres 9. Procentowy udział nocy spędzonych w hotelach spa wśród wszystkich krajowych noclegów w latach 1994 – 2006.	31

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków. Oświadczam, że został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczych praw autorskich.